

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2024/36146475404709636

VÝZNAM EKONOMICKEJ DIPLOMACIE
PRE SLOVENSKÝCH EXPORTÉROV
(Bakalárska práca)

2024

Monika Zvaríková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

VÝZNAM EKONOMICKEJ DIPLOMACIE
PRE SLOVENSKÝCH EXPORTÉROV
(Bakalárska práca)

Študijný program: Medzinárodné podnikanie

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Sára Smolková

ABSTRAKT

ZVARÍKOVÁ, Monika: *Význam ekonomickej diplomacie pre Slovenských exportérov*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Sára Smolková. – Bratislava: OF, 2024, počet strán 57.

Cieľom záverečnej práce bolo preskúmať a priblížiť význam ekonomickej diplomacie pre slovenských exportérov s dôrazom na význam ekonomickej diplomacie vo vzťahu k zahraničnému obchodu a vývoj na území SR. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje osem grafov, a jednu prílohu. Prvá kapitola je venovaná významu ekonomickej diplomacie vo svete a na Slovensku. V druhej kapitole charakterizujeme zahraničný obchod SR a vývoj ekonomickej diplomacie v SR. Tretia kapitola zahŕňa otvorenosť ekonomiky SR, vývoj exportu SR. Údaje sme získali z oficiálnych dokumentov štátnych inštitúcií, knižných zdrojov a vedeckých publikácií na tému ekonomická diplomacia, na ich spracovanie sme použili metódu analýzy. Záverečná kapitola sa zaoberá zahraničným obchodom SR a aktuálnym stavom ekonomickej diplomacie SR vo svete. Výsledkom riešenia práce je posúdenie významu ekonomickej diplomacie pre slovenských exportérov z pohľadu vývoja zahraničného obchodu. Pridaná hodnota práce je posúdenie súčasného stavu a vývoja ekonomickej diplomacie na Slovensku a návrh odporúčaní pre jej budúce účinné využitie.

Kľúčové slová: diplomacia, ekonomická diplomacia, zahraničný obchod, export SR

ABSTRACT

ZVARÍKOVÁ, Monika: *The importance of economic diplomacy for Slovak exporters* - University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade. – Supervisor: Ing. Sára Smolková. - Bratislava: OF, 2024, 57 p.

The aim of the final thesis was to examine and approach the significance of economic diplomacy for Slovak exporters, with emphasis on the importance of economic diplomacy in relation to foreign trade and its development in the territory of the Slovak Republic. The thesis is divided into three chapters. It includes eight charts, and one appendix. The first chapter is devoted to the importance of economic diplomacy in the world and in Slovakia. The second chapter characterizes the foreign trade of Slovakia and the development of economic diplomacy in Slovakia. The third chapter covers the openness of the economy of the Slovak Republic, the development of exports of the Slovak Republic. Data were obtained from official documents of state institutions, book sources and scientific publications on the topic of economic diplomacy, to process them we used the method of analysis. The final chapter focuses on the foreign trade of the Slovak Republic and the current state of economic diplomacy of the Slovak Republic in the world. The result of the thesis is an assessment of the importance of economic diplomacy for Slovak exporters in terms of the development of foreign trade. The added value of the thesis is the assessment of the current state and development of economic diplomacy in Slovakia and the proposal of recommendations for its future effective use.

Keywords: diplomacy, economic diplomacy, foreign trade, export of Slovakia

Obsah

Úvod	7
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí	8
1.1 Diplomacia	8
1.2 Historický vývoj diplomacie	11
1.3 Ekonomická diplomacia	12
1.4 Vývoj ekonomickej diplomacie SR	17
1.4.1 Problémy ED SR v podmienkach duálneho modelu riadenia	18
1.5 Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie SR	19
1.5.1 Inštitúcie v rámci koncepcie VEV a ED SR	20
1.6 Význam ekonomickej diplomacie v SR	26
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	28
2.1 Cieľ práce	28
2.2 Metodika práce a metódy skúmania	29
3 Výsledky práce	30
3.1 Zahraničný obchod SR	30
3.1.1 Teritoriálna a komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR	33
3.2 Stav ekonomickej diplomacie SR vo svete	38
3.3 Prípadová štúdia	41
3.3.1 Mexiko	41
3.4 Diskusia	45
Záver	47
Zoznam použitej literatúry	48

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj dovozu a vývozu a salda obchodnej bilancie (v mil. €, 2013 – 2023)	32
Graf 2 Podiel zahraničného obchodu na HDP (v %, 2013 – 2022)	33
Graf 3 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR v roku 2023 (v %)	34
Graf 4 Vývoj exportu do vybraných krajín (v mil. €, 2018 – 2022)	35
Graf 5 Komoditná štruktúra SR v roku 2023 (v %)	36
Graf 6 Vývoj exportu komodít podľa kategórií SITC (v mil. €, 2018-2023)	37
Graf 7 Prehľad ekonomických diplomatiek a diplomatov vo svete (2018)	39
Graf 8 Prehľad ekonomických diplomatiek a diplomatov vo svete (2024)	40

Zoznam skratiek a značiek

EBOR	Európska banka pre obnovu a rozvoj
ED	ekonomická diplomacia
EIB	Európska investičná banka
EÚ	Európska únia
G-20	Skupina 20 najväčších ekonomík sveta
G-77	Skupina 77 rozvojových krajín
HDP	hrubý domáci produkt
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MMF	Medzinárodný menový fond
MSP	Malé a stredné podniky
MZV SR	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OSN	Organizácia spojených národov
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SBA	Slovak business agency
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
WTO	Svetová obchodná organizácia
ZO	zahraničný obchod
ZÚ	zastupiteľský úrad

Úvod

Ekonomická diplomacia je jeden z kľúčových nástrojov, na ktorý nadväzujú medzinárodné obchodné vzťahy. Podľa Ministerstva zahraničných vecí SR (ďalej len „MZV SR“) patrí medzi „*nástroje podporujúce expanziu slovenských firiem na zahraničných trhoch, prílev nových a kvalitných zahraničných investícií, zapájanie slovenských subjektov do medzinárodnej vedecko-výskumnej spolupráce či vytváranie priaznivých pravidiel medzinárodného obchodu na presadzovanie obchodnoekonomických záujmov Slovenska.*“¹ Cieľom záverečnej práce je preskúmať úlohu ekonomickej diplomacie pri podpore slovenského exportu. Práca analyzuje efektivitu súčasného úsilia v oblasti ekonomickej diplomacie a poskytuje odporúčania na zlepšenie stratégie ekonomickej diplomacie krajiny. Podľa analýzy Slovenskej ekonomiky vieme zhodnotiť, že export je pre moderné ekonomiky nevyhnutný a spolu s inováciami je jednou z hnacích síl hospodárskeho rozvoja. Z aktuálneho vývoja môžeme vyčítať, že Slovenská ekonomika je závislá na vývoze, priamych zahraničných investíciách a podpore zo strany zahraničných ekonomických subjektov. Ďalej sa zameriame na vzájomný vzťah medzi hlavnými inštitúciami zastrešujúcimi výkon ekonomickej diplomacie na Slovensku. Rozoberieme si tiež funkciu a postavenie týchto inštitúcií v zahraničnom obchode SR, akými oficiálnymi spôsobmi prispievajú k výkonnosti a podpore exportu SR. V praktickej časti budeme prostredníctvom analýzy zahraničného obchodu SR sledovať priamu nadväznosť ekonomickej diplomacie na vývoj exportu. V nadväznosti na teoretickú časť záverečnej práce budeme mať možnosť na základe dostupných údajov posúdiť a merať význam samotnej ekonomickej diplomacie pre slovenských exportérov. Motiváciou pre výber tejto témy boli viaceré aspekty, počnúc aktuálnym vývojom slovenského vývozu, podpora a rozvoj podnikateľského prostredia na domácom trhu a tiež vplyv zo strany inštitúcií pre podporu slovenského exportu s nástrojmi modernej ekonomiky. Prínosom témy je zhrnutie súčasného stavu a vývoja ekonomickej diplomacie na Slovensku a návrh odporúčaní pre jej budúce efektívne využívanie.

¹MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030.* [online], 30.8.2022. [cit.5.10.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

Ekonomická diplomacia je kľúčovým nástrojom pri zabezpečovaní prosperujúceho zahraničného obchodu. Pre Slovensko zohráva ekonomická diplomacia dôležitú úlohu pri podpore rastu ekonomiky, diverzifikácii obchodných partnerstiev a zvyšovaní konkurencieschopnosti na medzinárodnej úrovni. Prostredníctvom ekonomickej diplomacie sa Slovensko snaží o posilnenie a udržanie silnej pozície pri exporte svojich tovarov a služieb na medzinárodné trhy.

1.1 Diplomacia

Aby sme dokázali správne porozumieť pojmu ekonomická diplomacia, ktorá je hlavným predmetom tejto bakalárskej práce a významným atribútom v oblasti diplomacie v súčasnosti, je potrebné komplexne rozobrať širší pojem *diplomacia*, ktorej súčasťou je aj ekonomická diplomacia.

Pojem diplomacia je medzi autormi definovaná rôzne, podľa Štouračovej (2008) je *„diplomacia v širšom slova zmysle oficiálna činnosť predstaviteľov hláv štátov, vlád a štátnych rezortných orgánov pre zahraničné styky, alebo iných osobitne poverených štátnych orgánov, ktorých úlohou je pokojnými prostriedkami uskutočňovať zahraničnú politiku, obhajovať práva a záujmy štátu a jeho občanov v zahraničí.“*²

Britský historik a diplomat Nicolson (1963) opisuje diplomáciu ako *„riadenie medzinárodných vzťahov vyjednávaním, metódou, ktorou sa tieto vzťahy upravujú a riadia sa ňou veľvyslanci a vyslanci.“*³

Podľa Satowa (1998) *„diplomacia môže byť definovaná ako umenie vedenia rokovaní medzi dvoma alebo viacerými štátnikmi prostredníctvom konferencií“* a zároveň tvrdí, že diplomacia je *„aplikáciou taktu a inteligencie na vedenie oficiálnych vzťahov medzi vládami nezávislých štátov.“*⁴

² ŠTOURAČOVÁ, Judita. *Ekonomická diplomacie České republiky*. Praha : Professional Publishing, 2008. 249 s. ISBN 978-80-8694-671-9.

³ NICOLSON, H. *Diplomacy*. Oxford University Press, 1963. 268 s. ISBN 978-01-9500-256-0.

⁴ SATOW, E. *Satow's Guide to Diplomatic Practice*. Longman Publishing Group, 1979. 544 s. ISBN 978-05-8250-109-6.

Dôležitá definícia od známeho amerického diplomata a politika Henryho Kissingera (1994), ktorý vo svojich dielach ponúka mnoho myšlienok a pohľadov na diplomaciu, vyjadruje že „*nový svetový poriadok a moderná diplomacia je rovnováhou síl medzi vojnovými a mierovými silami, diplomacia je umenie ohraničovať moc.*“⁵ Kissinger ale často vychádzal z úvahy, že čo je prínosné pre krajinu ako je USA, bude prínosné pre celý svet.

Smithov (1964) pohľad na diplomaciu hovorí, že „*dnes sa diplomacia vzťahuje nielen na presadzovanie národných záujmov a presvedčanie, ale aj na riadenie globálnych problémov.*“⁶

Magalhaes (1988) považuje diplomaciu za „*bežne definovanú prostredníctvom štyroch uhlov: zahraničnej politiky, nástroja zahraničnej politiky, medzinárodných rokovaní a činnosť diplomatov.*“⁷

Sharp (2009) definuje diplomaciu ako „*synonymum pre štátnictvo, zahraničnú politiku a medzinárodné vzťahy, ako aj vytváranie zahraničnej politiky zo strany praktikov.*“⁸

Rusiňák (2012) chápe diplomaciu ako „*oficiálnu činnosť štátu, ktorú vykonávajú orgány štátu pre medzinárodné styky, ich predstavitelia a diplomati v záujme realizácie zahraničnopolitických, ekonomických, bezpečnostných, kultúrnych a iných záujmov štátu v medzinárodných vzťahoch legitímnymi nástrojmi a metódami.*“⁹

Podľa Straku (2009) môžeme diplomaciu definovať prostredníctvom dvoch smerov, „*v širšom zmysle charakterizujeme diplomaciu ako oficiálnu činnosť hláv vlád štátov, štátnych rezortných orgánov pre zahraničné styky, alebo iné osobitne poverené štátne orgány, ktorých cieľom je predovšetkým pokojnými prostriedkami uskutočňovať zahraničnú politiku štátu, sledovať a obhajovať práva a záujmy jeho občanov a právnických osôb v zahraničí. V širšom ponímaní chápeme diplomaciu nie len ako metódu vyjednávania, ale aj povolanie diplomata*

⁵ KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. Simon and Schuster, 1994. 912 s. ISBN 978-06-7151-099-2

⁶ SMITH, D. *Major Problems in American Diplomatic History: v. 2* (College). 1964. ISBN 978-06-6923-077-2

⁷ MAGALHAES, Jose. *The Pure Concept of Diplomacy (Global Perspectives in History and Politics)*, 1988. 150 s. ISBN 978-03-1326-259-3

⁸ SHARP, P. *Diplomacy: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2009. 160 s. ISBN 978-01-9958-850-3

⁹ RUSIŇÁK, R. a kol. *Diplomacia - úvod do štúdia*. Bratislava: Ekonóm, 2012. 433 s. ISBN 978-80-2253-480-2

ako aj orgánov pre zahraničné styky štátu a súčasne aj oficiálnu činnosť štátu, teda zahraničnú politiku k uskutočňovaniu jeho cieľov a úloh na medzinárodnom poli.“¹⁰

Diplomacia je tiež ucelený nástroj medzinárodných vzťahov, ktorý zahŕňa rôzne formy interakcií a komunikácie medzi štátmi. Umožňuje riešenie konfliktov, uzatváranie medzinárodných dohôd, presadzovanie národných záujmov a budovanie vzájomného porozumenia. Diplomacia môže zahŕňať širokú škálu nástrojov a aktérov a jej efektívnosť závisí od situácie a konkrétnych cieľov jednotlivých štátov.¹¹

Diplomacia, tak ako aj iné ekonomicko-politické nástroje, má svoje druhy:

- **Kultúrna diplomacia** je forma diplomacie, ktorá sa zameriava na využívanie kultúrnych výmen, umenia, vzdelávania a iných kultúrnych aspektov na budovanie a posilnenie vzťahov medzi rôznymi krajinami. Cieľom kultúrnej diplomacie je dosiahnuť lepšie vzájomné porozumenie, podporovať spoluprácu, obhajovať hodnoty a zlepšovať obraz krajiny v očiach sveta.¹²
- **Športová diplomacia** sa dá definovať ako využitie športu a športových udalostí na podporu medzinárodných vzťahov, zlepšenie diplomatických vzťahov medzi krajinami a dosiahnutie rôznych politických a kultúrnych cieľov. Tento prístup sa zakladá na predpoklade, že šport môže slúžiť ako nástroj na budovanie mostov medzi ľuďmi, posilnenie vzájomného porozumenia a propagáciu mieru a spolupráce.¹³
- **Environmentálna diplomacia** predstavuje diplomatické úsilie a iniciatívy zamerané na riešenie environmentálnych problémov a spoluprácu medzi krajinami s cieľom ochrániť prírodu, udržiavať biodiverzitu a dosiahnuť udržateľný rozvoj. Cieľom environmentálnej diplomacie je tiež dosiahnuť dohody a opatrenia, ktoré pomáhajú minimalizovať negatívny vplyv ľudskej

¹⁰ STRAKA, J. *Lesk a bieda diplomacie (Diplomacia staroveku a stredoveku)*. Bratislava: Inštitút verejnej diplomacie a medzinárodných vzťahov, 2009. 235 s. ISBN 978-80-9701-557-2

¹¹ BERRIDGE, J. *Diplomacy: Theory and Practice: Fourth Edition*. Palgrave Macmillan, 2010. 299 s. ISBN 978-11-3744-551-3

¹² CUMMINGS, Milton Jr. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Program on International Policy Attitudes. [online] 2003. Dostupné na: <https://www.interarts.net/descargas/interarts687.pdf>

¹³ PARRISH, Richard et al. *Promoting a Strategic Approach to EU Sport Diplomacy*. [online] 2022. [cit.29.10.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/359258048_Promoting_a_Strategic_Approach_to_EU_Sport_Diplomacy

činnosti na životné prostredie. Príklady environmentálnej diplomacie môžu zahŕňať dohody o medzinárodnej ochrane životného prostredia, spoločné projekty na obnovu ekosystémov, dohody o znížení emisií skleníkových plynov a mnoho ďalších opatrení s cieľom minimalizovať negatívny vplyv ľudských aktivít na prírodu.¹⁴

- **Ekonomická diplomacia** predstavuje súbor diplomatických aktivít a opatrení zameraných na posilnenie ekonomických vzťahov medzi krajinami. Cieľom je podporovať obchod, investície a hospodársku spoluprácu s úmyslom dosiahnuť vzájomné prospešné výsledky.¹⁵

Ďalej sa budeme bližšie venovať výhradne jednému druhu a to ekonomickej diplomacii, ktorá je predmetom tejto záverečnej práce.

1.2 Historický vývoj diplomacie

Prvé diplomatické vzťahy medzi štátmi sa začali, keď suverénne štáty začali spolupracovať a obchodovať medzi sebou. Dejiny vývoja diplomacie siahajú až do obdobia staroveku. V tom čase sa jednalo o štáty Mezopotámie, Čínu, Indiu, Chetitskú ríšu a Perziu.¹⁶ Takéto vzťahy neboli charakterizované ako diplomatické, hoci ich možno pozorovať ako prvé kroky v medzinárodných vzťahoch. V tradičných dejinách diplomacie sa diplomacia často považuje za tajnú činnosť, ktorá je najlepšie vykonávaná, keď je súčasne chránená pred verejnosťou. Často sa stretávame s faktami, že diplomati sú partnersky orientovaní a spolupracujú s inými diplomatmi a politikmi v záujme štátu a vzťahov medzi štátmi. Dejiny tejto činnosti sa dlho písali so zameraním na elity, na vysokú politiku, na tajné rokovania a špionáž, na tvrdú, mocenskú politiku. Asi netreba zdôrazňovať, že tento pohľad na diplomaciu je spätý s dejinami národného štátu, v ktorom sa záujmy štátu a ním riadeného národa prelínajú a v ktorom byrokratizovaná vláda prísne kontroluje svoj diplomatické oddelenie

¹⁴ YOUNG, O. R. *International Governance: Protecting the Environment in a Stateless Society*. Cornell University Press, 1994. ISBN 978-08-0148-176-5

¹⁵ WOOLCOCK, S., BAYNE, N., *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*. [online] 2011. [cit.25.10.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/50432656_The_New_Economic_Diplomacy_Decision-Making_and_Negotiation_in_International_Economic_Relations

¹⁶ STRAKA, J. *Lesk a bieda diplomacie (Diplomacia staroveku a stredoveku)*. Bratislava: Inštitút verejnej diplomacie a medzinárodných vzťahov, 2009. 235 s. ISBN 978-80-9701-557-2

prostredníctvom zahraničného zastupiteľského úradu.¹⁷ Počiatky modernej diplomacie, ktorá sa vyvíjala ako proces inštitucionalizovanej komunikácie medzi nezávislými politickými subjektmi, podobný tomu dnešnému, sa datujú do 15. storočia, keď sa tento systém začal praktizovať v Taliansku. Na rozvoj diplomacie ako takej mal najväčší vplyv vznik stálych diplomatických misíí a časom sa diplomacia transformovala na profesiu.¹⁸ Výsledkom postupného vývoja diplomacie bolo vytvorenie nových foriem diplomacie, a to konkrétne medzinárodných konferencií, ktoré následne v 19. storočí viedli k vzniku medzinárodných organizácií. francúzština sa v tomto období stala hlavným diplomatickým jazykom a svoje postavenie si udržala približne do 20. storočia, keď ju napokon nahradila angličtina.¹⁹

1.3 Ekonomická diplomacia

Za obdobie existencie ekonomickej diplomacie nebol tento pojem doposiaľ jednotne definovaný, autori vyjadrujú mnoho pohľadov na samotnú ekonomickú diplomáciu. Pri skúmaní definícií ekonomickej diplomacie je možno rozlíšiť dve skupiny autorov, a to tých, ktorí ju vnímajú zo širšej perspektívy, a naopak tých, ktorí ju vnímajú z užšej perspektívy.

Autori zo skupiny širšieho vnímania rozumejú ekonomickej diplomácii ako komplexnému fenoménu, ktorý má viacero vzťahov s celým radom ďalších javov a aktérov, ktoré sú dôsledkom globalizácie prostredia.

Autorom zo skupiny širšieho chápania ekonomickej diplomacie je bývalý minister zahraničných vecí a bývalý šéf slovenskej diplomacie, Ján Kubiš, ktorý ju predkladá ako „komplex koordinovaných aktivít rôznych vládnych a nevládnych subjektov, a inštitúcií, smerujúcich k vytváraniu podmienok pre uplatňovanie ekonomických záujmov v zahraničí“.²⁰

Užšie pohľady na ekonomickú diplomáciu sa zameriavajú najmä na jej vzťah k diplomatickým orgánom štátu, ktoré ich vykonávajú. Často sú úzko spojené s otázkami

¹⁷RANA, Kishan. *International Journal of Diplomacy and Economy, Economic diplomacy: what might best serve a developing country?*. [online] 2013. [cit. 10. 02. 2024] Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/262850388_Economic_diplomacy_what_might_best_serve_a_developing_country

¹⁸ KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika. 4. aktualiz. a rozšíř. vyd.* Praha: Ekopress, 2010, 751 s. ISBN 978-80-8692-960-6

¹⁹ NOVOTNÝ, Adolf. *Slovník mezinárodných vzťahov*. Bratislava: Magnet Press Slovakia, 2004, 336 s. ISBN 80-8916-901-5

²⁰Kubiš, Ján. *Rozhovor pre Tlačovú agentúru*, [online]. 2022. [cit.10.02.2024]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/jan-kubis-v-dnesnom-svete-mi-chyba/673684-clanok.html>

efektivity, koordinácie a stratégie výkonu ekonomickej diplomacie prostredníctvom oficiálnych štruktúr a orgánov. Tieto pohľady pomáhajú porozumieť organizovaným mechanizmom, ktoré krajiny využívajú na dosahovanie svojich cieľov v oblasti medzinárodného obchodu a ekonomických vzťahov.²¹

Môžeme teda povedať, že ekonomická diplomacia tvorí jeden z pilierov aktivít vlády v oblasti zahranično-obchodnej politiky, so zameraním na podporu exportu, prílev zahraničných investícií a presadzovanie záujmov SR v medzinárodných organizáciách.²²

Hlavné ciele ekonomickej diplomacie:

- podpora exportu
- prílev zahraničných investícií
- presadzovanie SR záujmov v medzinárodných organizáciách
- podpora nových trendov (veda, výskum a inovácie, zelené technológie, digitalizácia)

Ciele ekonomickej diplomacie sa realizujú na makroúrovni aj mikroúrovni. Na **makroúrovni** sa ekonomická diplomacia zameriava na vytváranie prostredia, v ktorom je možné naplňať ekonomické ciele tak aby súčinne prosperovala hospodárska situácia krajiny. Môžeme túto úroveň rozdelená do dvoch úrovní, a to na úroveň *bilaterálnej* a *multilaterálnej* diplomacie. *Multilaterálna diplomacia* využíva prítomnosť medzinárodných organizácií, ovplyvňovaním medzinárodného prostredia tak, aby sa naplňali ekonomické ciele štátu v zahraničí. To sa snaží dosiahnuť prostredníctvom liberalizácie pravidiel, stanovením rôznych ekonomických noriem či elimináciou rizík vyplývajúcich z medzinárodných transakcií. *Bilaterálny rozmer ekonomickej diplomacie* sa zameriava na obchodnú a politickú agendu, na rokovania o zmluvách, medzirezortné aktivity alebo rôzne formy prezentácie štátu,

²¹ OKANO-HEIJMANS, Maaïke. *Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies*. In *The Hague Journal of Diplomacy*. [online]. 2011. 7-36. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/233659639_Conceptualizing_Economic_DiplomacyThe_Crossroads_of_International_Relations_Economics_IPE_and_Diplomatic_Studies

²²MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*. [online]. 30.8.2022, [cit.25.10.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

jeho hospodárstva, perspektív v podnikateľskom prostredí alebo na vytváranie správneho imidžu ako atraktívnej turistickej destinácie.

Na **mikroúrovni** sa ekonomická diplomacia využíva predovšetkým na podporu domácich podnikateľských subjektov na zahraničných trhoch. V praxi môže ekonomická diplomacia zahŕňať rôzne opatrenia, ktoré majú za cieľ posilniť a podporiť obchodné aktivity a medzinárodné vzťahy jednotlivcov a malých a stredných podnikov. Efektivita týchto iniciatív môže byť ovplyvnená nielen vnútroštátnym zázemím, ale aj širším medzinárodným prostredím.²³

Ekonomická diplomacia predovšetkým zahŕňa:

- podporu a riadenie zahraničného obchodu vrátane rokovaní o obchodných dohodách a otázkach WTO;
- mobilizáciu zahraničných investícií vo všetkých ich variantoch a dohody, ktoré sa týkajú investícií;
- spracovanie zahraničnej pomoci, a to tak prichádzajúcej, ako aj odchádzajúcej (ak je krajina poskytovateľom pomoci, aj v najmenšom rozsahu), ako aj technickej pomoci;
- riadenie vzťahov s medzinárodnými multilaterálnymi inštitúciami vrátane Svetovej banky, MMF a regionálnych bánk;
- vedenie ekonomického dialógu s medzinárodnými a regionálnymi fórami, či už na pôde OSN, alebo v iných globálnych a regionálnych inštitúciách (G-20, G-77 a iné);
- vytváranie imidžu krajiny s cieľom posilniť jej značku, najmä z ekonomického hľadiska. K tomu môžeme pridať spôsob, akým sa ciele vonkajšej politiky zohľadňujú v domácom rozhodovacom procese, a inštitúcie, ktoré v ňom zohrávajú úlohu.²⁴

²³ŠTOURAČOVÁ, Judita. *Proměny ekonomické diplomacie v ČR a ve světě*. Praha : Professional Publishing, 2012. 252 s. ISBN 978-80-7431-081-2

²⁴ RANA, Kishan. *International Journal of Diplomacy and Economy, Economic diplomacy: what might best serve a developing country?*. [online]. 2013. [cit. 10. 02. 2024]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/262850388_Economic_diplomacy_what_might_best_serve_a_developing_country

Keďže hospodárske vzťahy medzi štátmi sa stávajú čoraz zložitejšími, aj ekonomická diplomacia sa vyvinula do komplexného a mnohostranného fenoménu s veľkým počtom zapojených aktérov rôznych národností a rozmanitými uplatňovanými postupmi.²⁵

Praktický výkon economickej diplomacie v krajine je zvyčajne zverený ministerstvu zahraničných vecí ako špecializovanému orgánu štátu pre zahraničné vzťahy a jeho podriadeným útvarom alebo organizačným zložkám, ktoré pôsobia v zahraničí – veľvyslanectvám (zastupiteľským úradom). V diplomatickej praxi väčšiny štátov sa na vykonávaní economickej diplomacie môžu popri ministerstve zahraničných vecí osobitne podieľať aj iné orgány, konkrétne ministerstvo hospodárstva prípadne špecializované štátne inštitúcie (pre podporu obchodu a investícií) s viac alebo menej autonómnym postavením.²⁶

Miera a spôsob zapojenia všetkých týchto subjektov do výkonu economickej diplomacie, ako aj ich vzájomné vzťahy sa v jednotlivých krajinách líšia. Na základe toho je možné v teórii aj praxi vymedziť niekoľko základných organizačných modelov economickej diplomacie:

- **integrovaný model** (angl. *unified*) sa vyznačuje tým, že všetky kompetencie v oblasti riadenia economickej diplomacie sú sústredené v jednom ústrednom orgáne štátnej správy – zvyčajne ide o ministerstvo zahraničných vecí, ktoré okrem svojej tradičnej úlohy v riadení politických vzťahov zodpovedá aj za vonkajšie ekonomické vzťahy a vonkajšiu hospodársku politiku. Integrovaný model predstavuje praktické vyjadrenie riadenia economickej diplomacie, kedy realizácia hospodárskych záujmov tvorí zásadnú časť zahraničnopolitických činností štátu. V praxi je tento model uplatňovaný aj na Slovensku, z krajín mimo EÚ je charakteristickým príkladom Ministerstvo zahraničných vecí a zahraničného obchodu v Kanade, kde je aplikovaný integrovaný model riadenia, podobne je to aj vo Švédsku.

²⁵CSABAY, M. - CSÉFALVAYOVÁ, K. *Reconciling Institutional Actors of Economic Diplomacy: The Case of Slovakia*. In Czech Journal of International Relations. [online]. 05.10.2022. [cit.25.11.2023]. Dostupné na: <https://doi.org/10.32422/cjir.2>

²⁶ PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online]. 2007. s16-18. [cit.29.11.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hladanie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase

- **duálny model** (angl. *competition*) je v súčasnosti veľmi rozšírený, v rámci duálneho modelu sú kompetencie v oblasti riadenia ekonomickej diplomacie rozdelené medzi dve alebo viac ministerstiev, zvyčajne ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo hospodárstva. Pričom MZV nesie primárnu zodpovednosť za výkon a koordináciu všetkých aktivít súvisiacich s ekonomicou diplomaciou. Duálny model ale nesmie v praxi znamenať, že obchodné a ekonomické oddelenia veľvyslanectiev vykonávajú vlastnú "paralelnú" diplomáciu, pretože zahraničná politika štátu je vždy jedna a tá istá, a preto by všetci členovia misie mali mať rovnaký záujem na efektívnom dosahovaní jej cieľov. Môžeme sa stretnúť aj s názvom „konkurenčný model“ ako synonymum označenia duálneho modelu, čo vyplýva z prevládajúceho charakteru vzťahov medzi kľúčovými aktérmi pri realizácii ekonomickej diplomacie, no korektnejší je určite názov duálny, keďže sa jedná o spoluprácu nie konkurenciu. V súvislosti s tým, mnohí skúsení diplomati, s pôsobením na vedúcej pozícii misií vysoko zdôrazňujú práve tímový prístup, s hlavnou orientáciou na vzájomnú participáciu a spoločné plnenie úloh. Nemalo by sa však zabúdať na aktívnu spoluprácu s agentúrami zabezpečujúcimi investičné a proexportné aktivity z domovského štátu. Príkladom uplatňovania tohto modelu je Česká Republika, z krajín mimo EÚ je to napríklad India.
- menej využívaným modelom organizácie v súčasnosti je **model tretej agentúry** (angl. *third agency*), pre ktorý je charakteristické, že kompetencia a kľúčová časť úloh je zvyčajne tzv. prenesená na štátnu alebo verejnú inštitúciu, ktorej pôsobnosť je oddelená od MZV a MH. Aj napriek čiastočnej autonómii tejto poverenej inštitúcie, stále úzko participuje s obidvomi ministerstvami a jej aktivity sú koordinované prostredníctvom požiadaviek rezortov. Model tretej agentúry je charakteristický pre Singapur, kde má dlhoročnú a prosperujúcu tradíciu a pravdepodobne aj svoj pôvod - v tejto súvislosti by sa dalo hovoriť o "singapurskom modeli". V Európe má k tomuto modelu najbližšie Nemecko, v ktorom ako "tretie agentúry" vystupujú obchodné a priemyselné komory, čo robí „nemecký model“ jedinečným.

Autor Pajtinka vyjadril svoj postoj, s ktorým sa stotožňujeme a to že „*ani jeden z týchto modelov nemožno označiť za univerzálne najlepší, pretože sú uplatňované v odlišných politicko-historických prostrediach.*“²⁷

1.4 Vývoj ekonomickej diplomacie SR

Počas prvých rokov pôsobenia samostatného Slovenského štátu (konkrétne obdobie od 1. januára 1993 do 30. apríla 1997), bolo riadenie ekonomickej diplomacie v kompetencii Ministerstva zahraničných vecí SR, ktorého právomocou bolo riadiť činnosti spojené so zástupcami na diplomatických misiách a spolupracovať s konzulárnymi úradmi v zahraničí. V tomto období bol na Slovensku uplatňovaný *integrováný model riadenia ekonomickej diplomacie*, ktorý je podľa MZV SR „*charakteristický centralizáciou rozhodujúcich kompetencií v oblasti riadenia ekonomicko-diplomatických orgánov štátu v rámci jedného ústredného orgánu štátnej správy*“²⁸, v tomto prípade to bolo Ministerstvo zahraničných vecí SR.

Prvá významná inštitucionálna reforma ekonomickej diplomacie SR nastala 1. mája 1997, kedy prevzalo kompetenciu ekonomickej diplomacie Ministerstvo hospodárstva SR.

Ako ďalej definuje autor Pajtinka, v kontexte týchto zmien sa v Slovenskej republike začal uplatňovať v tom čase nový, tzv. duálny model riadenia ekonomickej diplomacie, ktorý rozdeľuje kompetencie v oblasti riadenia ekonomicko-diplomatických orgánov štátu medzi dva centrálné orgány štátnej správy, v tomto prípade medzi MH SR a MZV SR.

V priebehu roku 1997 sa uskutočnila ďalšia významná zmena v súvislosti s inštitucionálnym systémom ekonomickej diplomacie SR. Zmenou bolo rozšírenie siete inštitúcií ekonomickej diplomacie v zahraničí o podnikových delegátov. Podnikoví delegáti totiž nemali status diplomatov, ich pôsobnosť sa sústreďovala na kooperáciu s administratívnym a technickým personálom počas diplomatických misií. Ich poslaním bolo

²⁷ PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online]. 2007. s16-18. [cit.29.11.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hladanie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase

²⁸ PAJTINKA, Erik. *Ekonomická diplomacia Slovenskej republiky. Orgány, inštitúcie a modely riadenia*. In *Ekonomická diplomacie - úloha, význam, problémy a jejich řešení*. Praha : Powerprint Praha, 2013. str. 37. ISBN 978-80-7431-126-0

reprezentovanie zahranično-obchodných záujmov jednotlivých súkromných podnikateľských subjektov, z ktorých sa financovali aj náklady na ich aktivity v zahraničí. V praxi teda v podstate plnili funkciu obchodných zástupcov spoločností, no rozdielom bolo využívanie osobitných zvýhodnení, plynúcich z ich úradného postavenia, ktoré im značne zľahčovalo pôsobnosť v zahraničí. Podnikoví delegáti našli svoje uplatnenie najmä v štátoch, ktorých miestne legislatívne a politické prostredie by mohli skomplikovať činnosť tradičných obchodných zástupcov (jednalo sa napríklad o krajiny ako je Rusko či Ukrajina). V roku 2003 boli na základe rozhodnutia MH SR zrušené siete podnikových delegátov, ktorých pôsobenie bolo nariadené ukončiť ku koncu marca toho istého roku. Ďalšia zmena modelu riadenia ekonomickej diplomacie nastala v roku 2010 a čiastočne zasahovala aj do roku 2011. Do platnosti vstúpil opäť integrovaný model riadenia, ktorý sa používal v období roku 1993-1997. Autor Pajtinka ďalej konštatoval, že *„v podmienkach Slovenska zavedenie integrovaného modelu riadenia ekonomickej diplomacie prispelo k celkovému zvýšeniu efektivity výkonu ekonomicko-diplomatických aktivít. Dôvodom úspešnosti integrovaného modelu je najmä to, že v praxi umožňuje účinne eliminovať negatívne prejavy silnej inštitucionálnej rivality medzi ministerstvom zahraničných vecí a ministerstvom hospodárstva, ktorá je typickou črtou slovenského politicko-kultúrneho prostredia.“*²⁹

1.4.1 Problémy ED SR v podmienkach duálneho modelu riadenia

Hoci sme si duálny model predstavili ako participovanie dvoch (alebo viacerých) subjektov na vykonávaní krokov smerujúcich k naplneniu cieľov ekonomickej diplomacie, v praxi Slovenskej republiky v podmienkach fungovania tohto modelu nastali konkrétne problematické situácie. Jedným z hlavných problémov bola náročnosť koordinácie činností obchodných vyslancov s činnosťami ostatných členov diplomatických misií. Obchodní pridelení boli usmerňovaní a riadení primárne ministerstvom hospodárstva (a čiastočne formálne podliehali tiež ministerstvu zahraničných vecí, resp. vedúcemu diplomatickej misie), mali v rámci misie „polo autonómne“ postavenie, čo im dovoľovalo neplnenie inštrukcií od ich vedúcich misií, prostredníctvom argumentácie, že plnia úlohy nariadené ministerstvom hospodárstva. Ďalším problémom bolo neprimerané zaťažovanie obchodných pridelencov,

²⁹PAJTINKA, Erik. *Ekonomická diplomacia Slovenskej republiky. Orgány, inštitúcie a modely riadenia.* In *Ekonomická diplomacie - úloha, význam, problémy a jejich riešení.* Praha : Powerprint Praha, 2013. str. 37. ISBN 978-80-7431-126-0

pričom boli poverení administratívnou agendou, ktorej vybavovanie neskôr viedlo k skráteniu času na realizáciu potrebných ekonomicko-diplomatických aktivít.

V podmienkach SR malo zavedenie integrovaného modelu celkový pozitívny vplyv na zvýšenie efektivity výkonu ekonomicko-diplomatických aktivít. Dôsledkom bola eliminácia hlavných problémov, ktoré dovtedy v podmienkach duálneho modelu organizácie markantne znižovali efektivitu výkonu ekonomicko-diplomatických aktivít. Problém koordinácie aktivít obchodných pridelencov sa vyriešil tým, že po zavedení novej štruktúry organizácie boli priamo riadení svojimi vedúcimi diplomatických misií, a teda im zanikla možnosť akéhokoľvek autonómneho postavenia. Dôvod úspešnosti plynie z ukončenia rivality medzi ministerstvom hospodárstva a ministerstvom zahraničných vecí, v praxi to znamenalo elimináciu negatívnych prejavov silnej inštitucionálnej rivality, ktorá je typická v podmienkach SR.³⁰

1.5 Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie SR

Pre Slovensko ako vysoko otvorenú a proexportne orientovanú ekonomiku je obzvlášť dôležité zabezpečiť hospodársky rast, ktorý je nevyhnutný na zvýšenie konkurencieschopnosti na medzinárodnej úrovni. Preto bol pod záštitou MH SR vypracovaný dokument s názvom „*Konceptia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie SR na obdobie 2022-2030*“. Táto koncepcia sleduje hlavný cieľ, ktorým je podpora inkluzívneho a udržateľného hospodárskeho rastu založeného na vytváraní kvalitných a udržateľných pracovných miest a zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky v medzinárodnom meradle. Doplňujúcim cieľom je zlepšiť využívanie nástrojov proexportnej politiky tak, aby sa štátne zdroje (vrátane fondov Európskej únie) využívali hospodárne, efektívne a účinne prispievali k zlepšeniu exportnej výkonnosti Slovenskej republiky a tiež aby slovenskí aktéri v tomto procese úzko a efektívne spolupracovali.

³⁰PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online] 2007. s16-18. [cit. 20.01.2024] Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hladanie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase

Na dosiahnutie týchto cieľov boli stanovené nasledovné čiastkové ciele:

- diverzifikácia teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu SR;
- vytváranie priaznivého medzinárodného prostredia na presadzovanie obchodnoekonomických záujmov SR;
- prílev zahraničných investícií s vyššou pridanou hodnotou;
- zlepšenie využívania nástrojov proexportnej politiky;
- zvýšenie efektívnosti ekonomickej diplomacie.³¹

1.5.1 Inštitúcie v rámci koncepcie VEV a ED SR

V prípade ekonomickej diplomacie SR sú hlavnými aktérmi vonkajších ekonomických vzťahov Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí, SARIO a Ministerstvo hospodárstva SR. Rovnako sú dôležitými nositeľmi nástrojov, ktorých koordinácia je predpokladom efektívneho fungovania národného systému podpory exportu.³² V súvislosti s týmito inštitúciami si spomenieme ďalších úzko zainteresovaných aktérov, ktorí svojou činnosťou prispievajú k úspešnej implementácii ekonomickej diplomacie v zahraničnom obchode SR.³³ Cieľom inštitúcií pre podporu exportu a vonkajších ekonomických vzťahov je vytvoriť konkurencieschopnú a silnú pozíciu Slovenských exportérov na medzinárodných trhoch, rovnako aj podporiť trendy z oblasti vedy, výskumu, inovácií, digitalizácie prospešných pre rozvoj zamestnanosti a ekonomiky na Slovensku. Ich cieľom je tiež zatriktívniť podnikateľské prostredie na Slovensku a posilniť konkurencieschopnosť slovenských výrobcov na zahraničných trhoch, a zároveň podporiť vývoz narastajúceho objemu výrobkov s vysokou pridanou hodnotou.

- **Ministerstvo hospodárstva SR**

Pokrýva vnútorný obchod, zahraničný obchod vrátane obchodu s výrobkami obranného priemyslu a rozvoj zahraničnej obchodnej politiky, ochranu spotrebiteľa s výnimkou ochrany

³¹ MZV SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*, [online], 30.8.2022. [cit. 21.01.2024] Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

³² MH.SR. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov SR na obdobie 2014-2020*, [online]. 2020, [cit.12.11.2023]. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/obchod/podpora-exportu/strategia-vonkajших-ekonomických-vztahov-sr-na-obdobie-2014-2020?csrt=1790831326672606>

³³ MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*, [online]. 30.8.2022. [cit.12.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

spotrebiteľa pri poskytovaní finančných služieb, koordináciu politiky vnútorného trhu Európskej únie a podporu zahraničných investícií. V rozsahu svojej vymedzenej pôsobnosti zabezpečuje aj úlohy súvisiace s rokovaniaми o medzinárodných zmluvách, rozvojom medzištátnych vzťahov a medzinárodnej spolupráce, vrátane úloh vyplývajúcich pre Slovenskú republiku z medzinárodných zmlúv a z jej členstva v medzinárodných organizáciách. Skúma otázky v rámci svojej pôsobnosti, analyzuje dosiahnuté výsledky a prijíma opatrenia na riešenie aktuálnych problémov.³⁴

- **Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO)**

SARIO je implementačnou agentúrou pre podporu exportu a prílev investícií. Spadá pod kompetenciu Ministerstva hospodárstva, je financovaná formou zdrojov štátneho rozpočtu. Podporuje investičný, exportný a inovačný potenciál Slovenskej republiky s cieľom urobiť z krajiny atraktívne technologické centrum pre zahraničných investorov, expertov a potenciálnych obchodných partnerov. Agentúra SARIO bola založená v roku 2001, s cieľom akcelerovať investičný, exportný a inovačný potenciál Slovenska.³⁵

Výkonné zložky sa delia na tri sekcie:

- Sekcia investičnej činnosti: Hlavnou úlohou je vytvárať konkurencieschopné investičné a business prostredie v SR, podporovať investičné projekty domácich a zahraničných investorov. Tiež ponúkajú konzultácie a riešenia v oblasti individuálnej štátnej pomoci a nových stimulačných prostriedkov výhodných oproti konkurencii. Zabezpečenie asistencie a servisu pri vytváraní spoločných podnikov slovenských firiem so zahraničnými partnermi (joint ventures).
- Sekcia zahraničného obchodu: Zameriava sa na podporu slovenských MSP pri prenikaní na zahraničné trhy, zároveň sa snaží o začlenenie MSP do stratégie ekonomických klastrov a zlepšenie spolupráce s potenciálnymi partnermi na úrovni regiónov, vysokoškolskej a výskumnej sféry. Cielené budovanie siete zastúpení, ambasádorov a reprezentantov na strategických teritóriách.
- Sekcia podpory internacionalizácie MSP: Poskytovanie podpory pre MSP so sídlom mimo Bratislavského kraja prostredníctvom realizácie rôznych aktivít na

³⁴MH SR. Informácie o Ministerstve hospodárstva Slovenskej republiky, [online], 2016. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/ministerstvo/informacie-o-mhsr?csrt=16757370743443638922>

³⁵SARIO. Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu – o nás. [online], 2022. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sk/o-nas>

Slovensku a v zahraničí (výstavy a veľtrhy v zahraničí, podnikateľské misie, rozvoj dodávateľských reťazcov...).

- **Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA)**

Úlohou SIEA ako implementačnej agentúry, je zapojenie sa do nepriamej podpory exportu prostredníctvom všestrannej podpory rozvoja inovačných aktivít s cieľom zvýšiť efektívnosť domáceho hospodárstva a jeho konkurencieschopnosť. SIEA spadá pod pôsobenie Ministerstva Hospodárstva SR a priamo nadväzuje na ciele stanovujúce ministerstvom. Od roku 2007 plní úlohy štátu v oblasti podpory inovácií, monitoruje a vyhodnocuje inovačné aktivity na Slovensku a navrhuje opatrenia na ich podporu. V minulosti pôsobila na území bývalého Československa ako Československá štátna energetická inšpekcia - orgán štátnej správy v oblasti špecializovanej kontroly palivového a energetického hospodárstva. Na základe rozhodnutia ministra hospodárstva SR č. 18/2007 sa od 1. apríla 2007 zmenil názov príspevkovej organizácie v pôsobnosti MH SR Slovenská energetická agentúra (SEA) na Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA).³⁶

- **Slovak Business Agency (SBA)**

SBA je verejno-súkromná inštitúcia, so špecializáciou na podporu malých a stredných podnikov (ďalej len „MSP“) vo všetkých fázach podnikateľského cyklu vrátane posilňovania ich konkurencieschopnosti na jednotnom trhu EÚ a na trhoch tretích krajín. Vznikla v roku 1993 spolu so založením samostatného Slovenského štátu, do 28. februára 2014 táto agentúra niesla názov NARMSP (Národná agentúra pre rozvoj MSP). Zabezpečuje komplexnú pomoc podnikateľom v súlade s princípmi iniciatívy Zákona o malých a stredných podnikoch (Small Business Act). Zároveň poskytuje komplexnú podporu podnikania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Cieľom je aj posilnenie konkurencieschopnosti podnikateľov v rámci spoločného trhu EÚ a na trhoch tretích krajín.³⁷

- **Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVEZ SR)**

Úlohou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR je koordinácia presadzovania obchodno-ekonomických záujmov Slovenskej republiky v zahraničí a jednotnú prezentáciu Slovenskej republiky v zahraničí. Riadi oblasť ekonomickej diplomacie a v súlade

³⁶Slovenská inovačná a energetická agentúra. *O SIEA*, [online], 2020. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.siea.sk/o-siea/>

³⁷Slovak Business Agency. *O SBA* [online], 2014. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/o-nas>

s potrebami slovenskej ekonomiky rozhoduje o jej teritoriálnom rozmiestnení, rozsahu a dosahu informačných výstupov a služieb poskytovaných podnikateľskej verejnosti a ostatným ústredným orgánom štátnej správy.³⁸

- **Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)**

SAMRS ako rozpočtová organizácia spadá pod MZV SR. Jej priamou úlohou je zabezpečovať zaradenie oficiálnej rozvojovej pomoci pre SR. Dôležitá úloha SAMRS v koncepcii spojenej s ekonomickou diplomaciou je podporovanie nových podnikateľských partnerstiev slovenských podnikateľských subjektov v rámci rozvojových aktivít a uľahčovanie prieniku podnikov súkromného sektora na trhy rozvojových krajín.³⁹

- **Ministerstvo financií SR**

V oblasti podpory exportérov a vývozu je Ministerstvo financií SR zodpovedné za dohody o podpore a vzájomnej ochrane investícií (bilaterálne investičné dohody), ktoré sú uzatvárané medzi štátmi s cieľom vytvoriť a udržať priaznivé ekonomické podmienky pre rozvoj vzájomnej spolupráce, zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia, ktoré sa uzatvárajú medzi štátmi s cieľom dosiahnuť spravodlivé daňové zaťaženie domácich a zahraničných spoločností a podnikateľov.⁴⁰

- **Exportno-imporná banka SR (EXIMBANKA SR)**

Do kompetencií Ministerstva financií SR patrí aj činnosť EXIMBANKY SR, ktorej cieľom je podpora slovenského exportu formou bankových a poisťovacích činností. Hlavným cieľom EXIMBANKY SR je umožniť slovenským exportérom vstupovať do projektov a teritórií, kde komerčný finančný sektor nemá taký záujem podstupovať riziko. Má za úlohu zlepšiť hospodársku výmenu Slovenska so zahraničím, zvýšiť konkurencieschopnosť slovenských výrobcov na zahraničných trhoch, a zároveň podporiť vývoz pokiaľ možno čo najväčšieho objemu výrobkov s vysokou pridanou hodnotou (napr. v oblasti nových technológií, inovácií).

Eximbanka bola zriadená štátom v roku 1997, so zámerom uľahčiť slovenským výrobcom predaj na zahraničných trhoch. Zabezpečuje podporu financovania malého a

³⁸MZV SR. *O ministerstve: Zriadenie, právomoci a kompetencie*. [online], 2022. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.mzv.sk/ministerstvo/o-ministerstve/zriadenie-pravomoci-a-kompetencie>

³⁹SAMRS. *Agentúra SAMRS*, [online], 2019. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://slovakaid.sk/samrs/>

⁴⁰MF SR. *Vízia Ministerstva financií Slovenskej republiky*, [online], 2023. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/ministerstvo/vizia-mf-sr/>

stredného podnikania a poistenie vývozných úverov, následkom je eliminácia rizík (komerčné, politické, resp. kombinované, krátkodobých pohľadávok vývozcu proti komerčným rizikám).

V súlade s mandátom Ministerstva financií SR vykonáva EXIMBANKA SR od roku 2019 funkciu tzv. Private Sector Liaison Officer, kontaktného miesta pre slovenských exportérov a investorov, záujemcov o zapojenie sa do projektov v rozvojových krajinách v spolupráci s medzinárodnými finančnými inštitúciami (napr. Skupina Svetovej banky, EBOR, EIB a pod.).⁴¹

- **Ministerstvo dopravy a výstavby SR (MDV SR)**

MDV SR sa podieľa na prevádzke a rozvoji dopravnej infraštruktúry, ktorá je nevyhnutná pre vývoz a dovoz tovaru a služieb. MDV SR tiež vykonáva štátnu politiku v oblasti cestovného ruchu vrátane vypracovania stratégie a koncepcie rozvoja cestovného ruchu.⁴²

- **Slovakia Travel**

Do kompetencie Ministerstva dopravy SR spadá aj rozpočtová organizácia Slovakia Travel ako národná destinačná agentúra v oblasti podpory rozvoja cestovného ruchu na Slovensku a propagácie a prezentácie Slovenska v zahraničí a Slovenska ako dovolenkovej destinácie. Slovakia Travel plní aj funkciu dátového analytického centra pre cestovný ruch na Slovensku.⁴³

- **Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR**

Prostredníctvom siete inovačných diplomatov v zahraničí Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR podporuje internacionalizáciu vedy, výskum a inovácie, podporu verejno-súkromných partnerstiev a zlepšuje vzťahy s kľúčovými krajinami s bohatým inovačným ekosystémom.⁴⁴

- **Rada slovenských exportérov**

Začiatkom apríla 2020, v čase vrcholiacej koronavírusovej krízy, bola spustená online Iniciatíva na podporu exportu, ktorá vyzývala slovenských podnikateľov, aby sa v ťažkých

⁴¹EXIMBANKA SR. *O Eximbanke*. [online]. 2023. [cit. 30.01.2024] Dostupné na: <https://eximbanka.sk/o-nas/>

⁴²MD SR. *Štatút ministerstva*, [online], 2016. [cit. 29.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo/urad-ministerstva/dokumenty/statut-ministerstva>

⁴³Slovakia Travel. *O Slovakia Travel*. [online], 2015. Dostupné na: <https://slovakia.travel/o-portali>

⁴⁴MIRRI SR. *Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky*. [online]. 2023. [cit. 29.01.2024]. Dostupné na: <https://mirri.gov.sk/ministerstvo/>

časoch spojili. V priebehu dvoch mesiacov túto iniciatívu podporilo 130 podnikateľských subjektov a na základe tejto požiadavky vznikla Rada slovenských exportérov ako záujmové združenie právnických osôb podľa príslušných slovenských zákonov. Táto podnikateľská platforma je otvorená pre všetky slovenské firmy, ktoré vyvážajú alebo sa zaujímajú o oblasť medzinárodného obchodu. Jej cieľom je sprostredkovať efektívnu komunikáciu medzi vývozcami, štátnymi inštitúciami, komerčnými bankami a príslušnými medzinárodnými inštitúciami, v ktorých je Slovenská republika členom.⁴⁵

- **Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR**

Podpora poľnohospodárskeho a potravinárskeho sektora, rozvíja proexportnú politiku rezortu, poskytuje štatistické údaje o obchode s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami, zverejňuje informácie o možnostiach podpory exportu, spravuje kalendár výstav a veľtrhov zameraných na poľnohospodárstvo a potravinárstvo, pomáha pri hľadaní nových trhov, prostredníctvom online exportnej databázy Bestslovakfood, a rozvíja informačné a propagačné aktivity a programy.⁴⁶

- **Ministerstvo obrany SR (MO SR)**

Obranný priemysel je jedným z najdôležitejších odvetví európskeho hospodárstva s bohatou tradíciou aj na Slovensku. V prípade obmedzeného umiestnenia produktov obranného priemyslu na domácom trhu existuje priestor pre ich uplatnenie na potencionálnych trhoch. Kľúčovú úlohu v tomto smere zohráva MO SR.⁴⁷

- **Iní aktéri**

Okrem vyššie uvedených, hlavní vonkajší ekonomickí aktéri úzko spolupracujú pri presadzovaní záujmov neštátnych členov ako napr. Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, Rady slovenských exportérov Republikovej únie zamestnávateľov, Klubu 500, Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení zamestnávateľských združení, podnikateľských asociácií, klastrov, zväzov.⁴⁸

⁴⁵Rada slovenských exportérov. *O nás*. [online]. 2020. [cit.12.11.2023] Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/o-nas>

⁴⁶MP SR. *Úrad MPRV SR*. [online]. 2024. [cit.19.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mpsr.sk/urad-mprv-sr/5>

⁴⁷MO SR. *Informácie o Ministerstve obrany SR*. [online], 2024. [cit.27.01.2024]Dostupné na: <https://www.mosr.sk/24057-sk/ministerstvo-obrany/>

⁴⁸MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*. [online], 30.8.2022. [cit.27.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

Sieť zastupiteľských úradov v zahraničí je výkonnou zložkou zastrešujúcou podporu exportu, investícií a rozvoja medzinárodnej spolupráce v zahraničí. Sieť zastupiteľských úradov (ďalej len „ZÚ“) poskytuje vzájomnú kooperáciu pre všetky ústredné orgány štátnej správy, združenia a podnikateľské subjekty. Každý ZÚ plní povinnosti dané z ED SR, za výkon ktorých nesie zodpovednosť vedúci ZÚ. Všetky ZÚ disponujú systemizovaným miestom ekonomického diplomata, vďaka ktorému je ED vykonávaná samostatne alebo v kumulácii s inými súvisiacimi činnosťami. Vytváranie priestoru na obsadzovanie miestnych pracovných miest ako doplnkovej pracovnej sily k ekonomickým diplomatom, je súčasťou plnenia cieľov posilňovania výkonu ekonomickej diplomacie v exponovaných teritóriách.

V súvislosti s nastavením teritoriálnych priorít je prvoradé nájsť vhodné prieniky medzi ekonomickým potenciálom SR a prichádzajúcimi príležitosťami na exportných trhoch. Hľadanie rovnováhy medzi potrebami exportérov a trhovými príležitosťami je podľa SR v medzinárodnom obchode kľúčové. Spoločnosti sa svojím exportom spravidla zameriavajú na tradičné, ľahko dostupné, ale silne nasýtené trhy v EÚ alebo OECD. Je dôležité pomôcť exportu na nové a potenciálne trhy. Štátne zásahy sú často rozhodujúce pre prienik na nové trhy v Ázii, na západnom Balkáne, na Strednom východe, v Afrike a Latinskej Amerike. Exportéri z OECD môžu pôsobiť na trhoch EÚ bez štátnej pomoci a v závislosti od projektu môžu získať aj komerčné financovanie alebo poistenie. Intervencie mali podobu posilňovania medzivládnych vzťahov, aktívnej úlohy ED a v záverečnej fáze aj priamej štátnej podpory vo forme financovania a poistenia exportných kontraktov.⁴⁹

1.6 Význam ekonomickej diplomacie v SR

Na základe výkonného vzťahu ekonomickej diplomacie a okolitých štátov, môžeme povedať, že ekonomická diplomacia sa začína na domácej pôde. Kvalitné podnikateľské prostredie, silné firmy a inovatívne nápady pomáhajú etablovať a prezentovať slovenskú značku v zahraničí. MZV SR uvádza, že medzi hlavné ciele ekonomickej diplomacie patrí *„diverzifikácia teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu, zvyšovanie pridanej hodnoty slovenského exportu a prílev zahraničných investícií s vyššou pridanou hodnotou s víziou*

⁴⁹MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030.* [online]. 30.8.2022. [cit.29.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

celkového zvyšovania konkurencieschopnosti SR. “MZV SR monitoruje dôležité témy a trendy týkajúce sa podpory exportu, aplikovať zohľadnenie zahraničných skúsenosti a prepojiť podnikateľské subjekty s ich inovačným potenciálom. V roku 2023 tomuto účelu slúžili tradičné podujatia ekonomickej diplomacie, najmä Exportné fórum, Z regiónov do sveta a Dni inovácií. Mapovanie vonkajších ekonomických vzťahov a aktivít ekonomickej diplomacie je ďalším nástrojom, ktorý zefektívni spoluprácu aktérov ekonomickej diplomacie a prispeje k systémovému stanoveniu teritoriálnych a sektorových priorit.⁵⁰

Úspech ekonomickej diplomacie je do istej miery naviazaný na schopnosť slovenských produktov a služieb konkurovať na zahraničnom trhu. Medzi najväčšie úspechy v oblasti ekonomickej diplomacie sa radí modernizácia ponuky a nástrojov. Rezort ekonomickej diplomacie aktívne spolupracuje s mnohými výskumnými inštitúciami a spoločnosťami vyvíjajúcimi inovácie a unikátne technológie s celosvetovým potenciálom. V roku 2022 zorganizovalo Ministerstvo zahraničných vecí SR celkovo desať podujatí s názvom Inovačné dni, na ktorých sa vedúcim diplomatických misií akreditovaných v SR predstavilo 16 úspešných inovatívnych slovenských podnikov aj výskumných inštitúcií so silným potenciálom s využitím v zahraničí. Tiež v roku 2022 MZV SR spustilo sériu podujatí "Firemné dni", ktoré boli určené pre slovenských diplomatov v zahraničí poverených agendou ekonomickej diplomacie.⁵¹

Výkonnou zložkou podpory exportu, investícií a medzinárodnej rozvojovej a vedeckovýskumnej spolupráce v zahraničí je už spomínaná sieť zastupiteľských úradov. Tie poskytujú súčinnosť pre všetky ústredné orgány štátnej správy, združeniam a podnikateľským subjektom.

⁵⁰ MZV.SR. *Zahraničná a Európska politika SR v roku 2023*. [online]. 2023. [cit.20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/zahranicna-politika>

⁵¹MZV SR, *Ekonomická diplomacia v roku 2022*. [online]. 2022. [cit.10.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom záverečnej práce je identifikovať úlohu ekonomickej diplomacie pri podpore slovenského exportu. Pre komplexné spracovanie skúmanej problematiky sme stanovili nasledovné parciálne ciele:

- analýza efektivity súčasného úsilia v oblasti ekonomickej diplomacie
- zdôraznenie významu nástrojov ekonomickej diplomacie pre zahraničný obchod krajiny
- poskytnutie odporúčania na zlepšenie stratégie ekonomickej diplomacie krajiny

Pri skúmaní parciálnych cieľov rozoberieme súčasnú situáciu podpory uplatňovania ekonomickej diplomacie v oblasti exportu a zahraničného obchodu SR. Následne budeme vedieť stanoviť teoretické odporúčania pre možnosti vylepšenia využitia stratégií v oblasti ekonomickej diplomacie SR.

V súvislosti so skúmanou problematikou a naplnenie hlavného cieľa a čiastkových cieľov sme určili tieto hypotézy:

H1: *Teritória obsadené ekonomickým diplomatom, sú teritória kde je export zo Slovenska najvyšší.*

H2: *Trend zastúpenia ekonomických diplomatov zo Slovenska je zvyšujúci sa.*

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Predmetom výskumu tejto záverečnej práce boli oficiálne vyhlásenia a vydané dokumenty jednotlivých aktérov zo sféry ekonomickej diplomacie, ako sú MH SR, MZV SR, ktoré tvoria taktiež primárnu časť čerpaných informácií. Na základe získaných informácií sme komplexne spracovali prvú časť záverečnej práce, ktorá opisuje diplomaciu, ekonomickú diplomaciu a jej aktérov, otvorenosť ekonomiky a zahraničný obchod Slovenskej republiky. Hlbšie sme analyzovali práve ekonomickú diplomaciu, ktorá je témou tejto práce. Dostupné materiály zo zahraničných zdrojov opisujú vývoj na zahraničných trhoch súvisiacich s ekonomickou diplomaciou našej krajiny. Praktickú časť záverečnej práce tvoria analýzy zahraničného obchodu Slovenska. Štatistické údaje potrebné pre spracovanie analýz v praktickej časti sme čerpali z prístupných databáz a dokumentov Ministerstva zahraničných vecí SR a Ministerstva hospodárstva SR a rovnako aj z databáz Štatistického úradu SR. V rámci spracovania témy sme využili aj prípadovú štúdiu ako jednu z hlavných výskumných metód. Pre doplnenie prípadovej štúdie sme zrealizovali štruktúrovaný rozhovor s veľvyslanectvom v Mexiku, ktorý nám poskytol priamy pohľad na využitie ekonomickej diplomacie slovenskými exportérmi v praxi. Tiež sme použili metódu komparácie získaných údajov, na základe ktorej sme dokázali porovnať vývoj zastúpenia ekonomických diplomatov v konkrétnych teritóriách sveta v rámci určitého časového obdobia. Pre úspešné naplnenie hlavného cieľa sme si stanovili dve hypotézy, ktorých platnosť sme overovali prostredníctvom dedukcie. Výsledky tejto práce sme zhrnuli v závere za pomoci syntézy údajov s formuláciou odporúčaní pre zlepšenie využitia ekonomickej diplomacie na podporu slovenského exportu.

3 Výsledky práce

V tejto časti záverečnej práce sa budeme podrobne venovať zahraničnému obchodu Slovenska, jeho štruktúre, vývoju a faktorom ktoré naňho vplyvajú. Podrobnejšie si rozoberieme komoditnú a teritoriálnu štruktúru, ktorým sme venovali samostatné podkapitoly. Naším cieľom je analyzovať dynamiku a trendy zahraničného obchodu v minulosti a súčasnosti, aby sme lepšie porozumeli jeho významu a vplyvu na slovenskú ekonomickú diplomaciu. Pri analýze sa zameriame nielen na kvantitatívne ukazovatele, ako sú objemy exportu a importu a saldo obchodnej bilancie, ale aj na kvalitatívne aspekty, ako je štruktúra obchodných partnerstiev a komodít v danom časovom rámci a ich vplyv na zahraničný obchod Slovenska.

3.1 Zahraničný obchod SR

Zahraničný obchod je sféra úzko prepojená s rezortom ekonomickej diplomacie. Súčasťou hlavných cieľov ekonomickej diplomacie je prilákanie a úspešný prílev zahraničných investícií na Slovensko. So zámerom uskutočňovať tieto hospodárske záujmy krajina využíva rôzne nástroje, jedným z nich je práve ekonomická diplomacia.

Autori Csabay a Cséfalvayová uvádzajú, že „*hospodárske vzťahy medzi štátmi sú čoraz viac komplexné, ekonomická diplomacia sa tiež vyvinula do komplexného a mnohostranného fenoménu s veľkým počtom zainteresovaných aktérov rôzneho charakteru a rôznorodosťou aplikovaných praktík. Vonkajšie ekonomické vzťahy a vonkajšiu hospodársku politiku riadi výlučne Ministerstvo zahraničných vecí, zároveň riadi hospodársku diplomaciu a politické vzťahy. Súčasný stav ekonomickej diplomacie ukazuje, že Ministerstvo zahraničných vecí sa musí koordinovať s množstvom ďalších zainteresovaných strán v rozmere riadenia ekonomickej diplomacie na Slovensku.*“⁵²

Dôležité zmeny vo vývoji ekonomiky SR, jej otvorenosti a hlavne vývoj zahraničného obchodu, boli vo veľkej miere ovplyvnené vstupom Slovenska do Európskej únie. Členstvo v EÚ bolo zásadnou zmenou pre obchodné operácie, ktoré prebiehajú v súlade so spoločnou obchodnou politikou EÚ, na úrovni spoločného vnútorného trhu. Vnútorný trh zahŕňa priestor

⁵² CSABAY, M. - CSÉFALVAYOVÁ, K. *Reconciling Institutional Actors of Economic Diplomacy: The Case of Slovakia*. In Czech Journal of International Relations. [online]. 05.10.2022. [cit.25.11.2023]. Dostupné na: <https://doi.org/10.32422/cjir.2>

bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu v súlade s ustanoveniami zmlúv. Členstvo nariaďuje koordináciu hospodárskej politiky štátu v rámci ustanovení Únie.⁵³

Vývoz je kľúčovým pilierom nielen prosperity národného hospodárstva, ale aj súčasného prepojeného medzinárodného obchodu. V podmienkach Slovenskej republiky, s prihliadnutím na veľkosť trhu, geografickú polohu, nedostatok nerastných surovín a ďalšie chýbajúce komparatívne výhody, neexistuje pre slovenskú ekonomiku iná reálna cesta rozvoja ako excelencia v zahraničnom obchode. Keďže Slovenská republika je jednou z najotvorenejších ekonomík vo svete, jej závislosť od zahraničného obchodu je čoraz dôležitejšia. Proexportná politika a jej efektívne využitie v rámci rastového potenciálu slovenskej ekonomiky je možné len vtedy, ak sa zlepší konkurencieschopnosť ponuky a príležitostí na domacom trhu, čím sa posilní základ pre úspešné presadenie sa na medzinárodných trhoch.⁵⁴

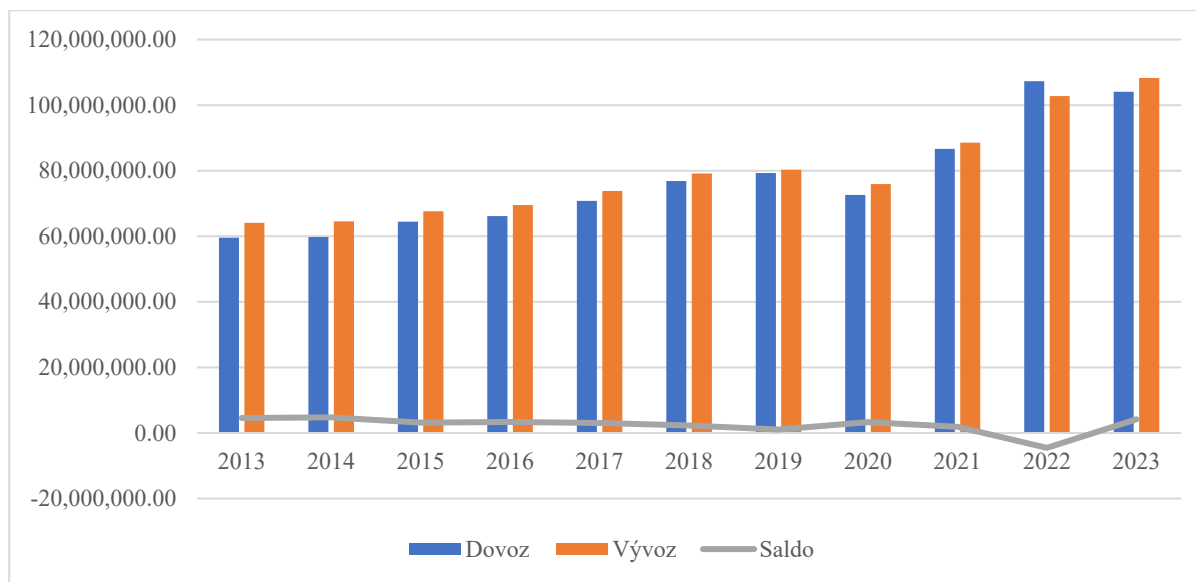
V grafe 1 sledujeme vývoj dovozu a vývozu tovarov v miliónoch eur a súčasne vývoj salda obchodnej bilancie za sledované obdobie 2013 až 2023. Od roku 2013 bola stúpajúca tendencia rastu vývozu, ktorý prevyšoval dovoz. Táto tendencia sa zastavila v roku 2020, kedy nastal výrazný pokles a hodnota salda klesla takmer na úroveň roku 2017, vzhľadom na prepuknutie pandémie Covid-19 v tomto roku. V roku 2020 predstavovala hodnota vývozu takmer 74 mil. eur, zatiaľ čo dovoz bol niečo vyššie 70 mil. eur. Impulz rastu zahraničného obchodu prišiel v roku 2021, kedy sa ekonomika Slovenska zotavovala po náročnom pandemickom období, čo ale pozorujeme na poklese salda obchodnej bilancie, ktorého hodnota klesla na hodnotu 1,9 mld. eur. Za obdobie posledných 10 rokov bolo saldo zahraničného obchodu takmer vždy kladné, jedinou výnimkou bol rok 2022, kedy bolo saldo pasívne v objeme - 4,31 mld. eur., čo zapríčinil prevyšujúci dovoz nad hodnotou vývozu. V roku 2022 bol dovoz na úrovni vyše 107 mil. eur, v porovnaní s nižšou hodnotou vývozu v tomto roku na úrovni takmer 103 mil. eur. Na základe dostupných údajov môžeme povedať, že v roku 2023 sa Slovensku v oblasti zahraničného obchodu darilo a krajina dosiahla pozitívne výsledky. Saldo zahraničného obchodu bolo za celý rok aktívne na úrovni 4,2 mld.

⁵³EUR – lex. *Zmluva o fungovaní Európskej únie*. [online], 2012. [cit.10.02.2024]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>

⁵⁴Rada slovenských exportérov. *Národné hodnotenie kvality exportéra*. [online]. 2023. [cit.10.02.2024]. Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/test-publik/>

eur, čo v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka predstavuje zlepšenie o viac ako 8,7 mld. eur. Kladné saldo obchodnej bilancie bolo spôsobené najmä poklesom importu, ktorý bol spôsobený nižším dovozom energetických komodít, ako aj častí motorových vozidiel. Tento fakt naznačuje silnú obchodnú pozíciu krajiny v minulom roku.

Graf 1 Vývoj dovozu a vývozu a salda obchodnej bilancie (v mil. €, 2013-2023)

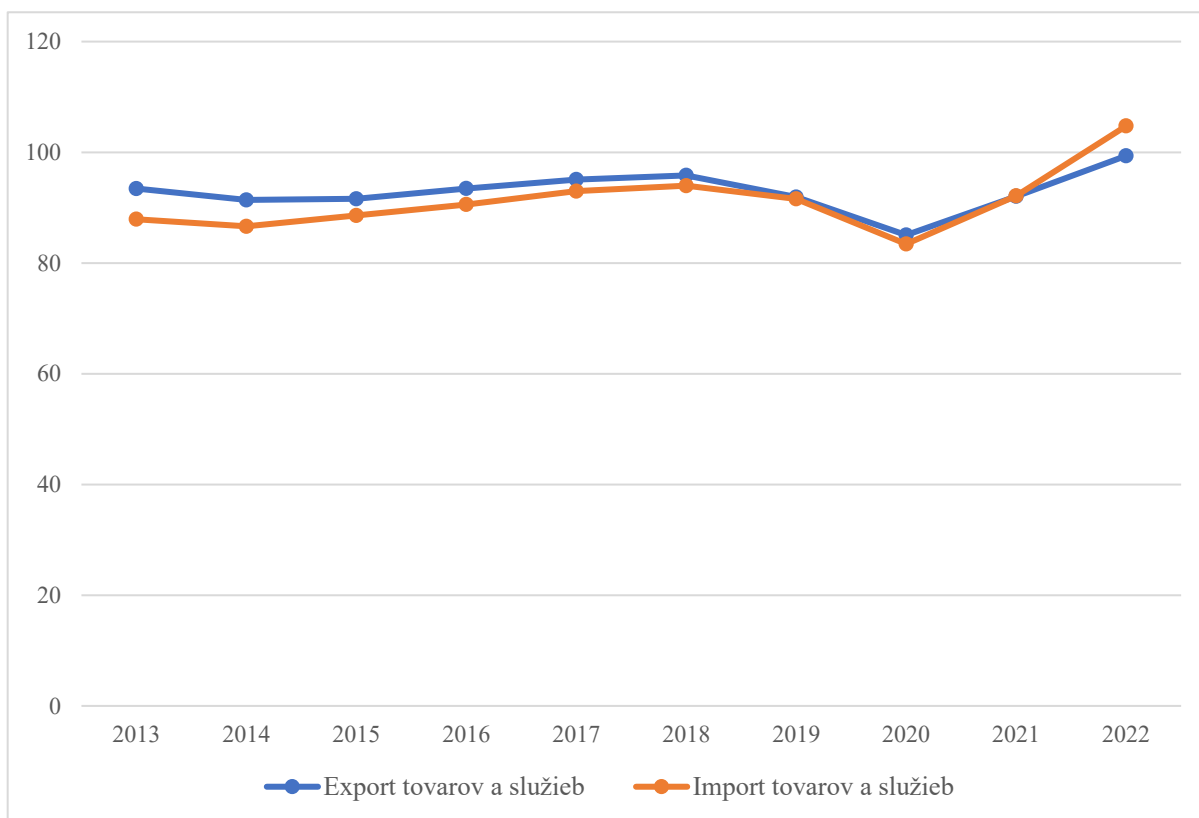

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Štatistického úradu SR, 2024

Vývoj zahraničného obchodu SR sme skúmali za obdobie 2013 až 2022, prostredníctvom podielu ZO na hrubom domácom produkte (HDP) Slovenska. Graf 2 zobrazuje percentuálny podiel exportu a importu tovarov a služieb na HDP Slovenska v rokoch 2013 až 2022. Export tovarov a služieb vyjadrený ako percentuálny podiel na HDP mal stúpajúcu tendenciu až do roku 2018, kedy dosiahol hodnotu 95,84 %. Pokles nastal v roku 2019, v období prepuknutia pandémie Covid-19 na Slovensku, kedy mierne klesol skúmaný podiel na hodnotu 91,91 %. V tejto tendencii vývoj pokračoval aj v ďalšom roku, kedy podiel exportu na HDP dosiahol hodnotu 85,06 %, čo predstavovalo celkovo najnižšiu hodnotu za obdobie posledných 10 rokov. V roku 2021 sa vývoj podielu exportu na HDP zlepšil takmer na hodnotu pred pandémie a dosiahol hodnotu 92,05 %, čo predstavovalo zlepšenie takmer o 7 %. V ďalšom roku pokračoval tento narastajúci trend a výsledkom bol

v roku 2022 nárast podielu exportu na HDP o 7,31 %, čo predstavovalo celkovú hodnotu 99,36 %.

Graf 2 Podiel zahraničného obchodu na HDP (v %, 2013 – 2022)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov World Bank, 2024

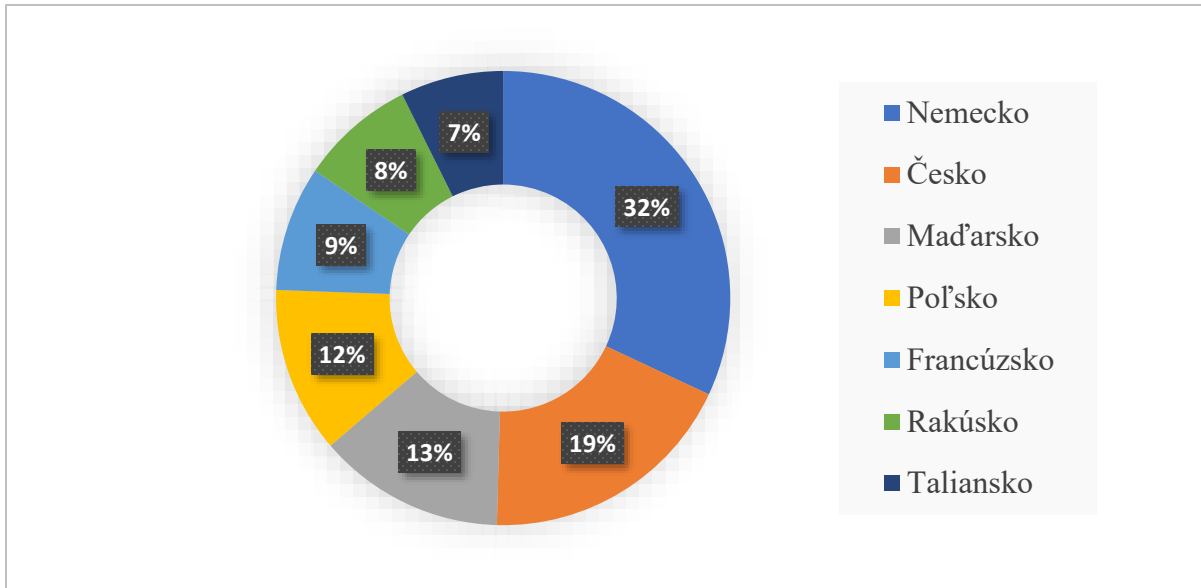
3.1.1 Teritoriálna a komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR

Dlhodobu k najvýznamnejším obchodným partnerom SR patria členské krajiny Európskej únie, v rámci EÚ je obchodná výmena s najväčším objemom predovšetkým s Nemeckom, Českou republikou, Poľskom a Maďarskom.

Z údajov analyzovaných v roku 2023 vyplýva, že približne 85% slovenského exportu smeruje do krajín EÚ, ktorá ako celok predstavuje najdôležitejší odbytový trh pre našu krajinu. V grafe 3 je rozdelenie teritoriálnej štruktúry Slovenska. Slovenský export smeruje najmä do Nemecka, Českej republiky, Maďarska, Poľska, Francúzska, Rakúska a Talianska.

Vývoz do krajín Ruskej federácie, USA a Číny v pomere ukazovateľov klesol. Naopak pozitívny vývoj za rok 2023 vykazuje export do Afriky a Strednej a Južnej Ameriky.

Graf 3 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR v roku 2023 (v %)

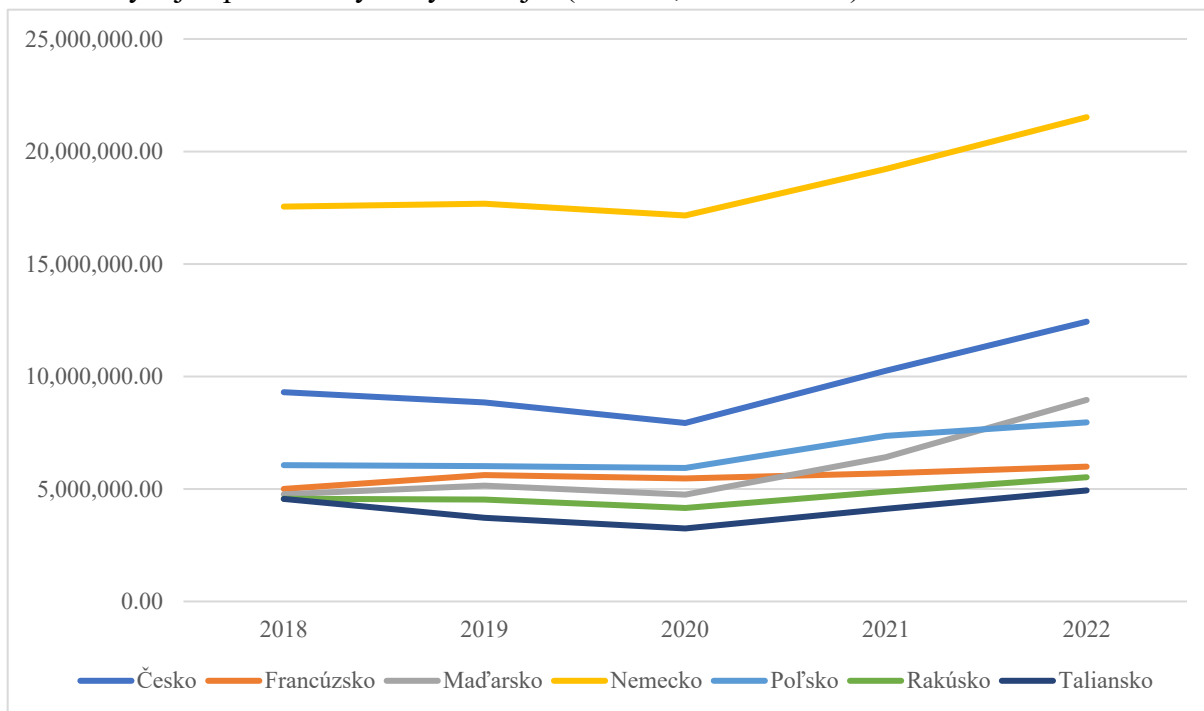

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Štatistického úradu SR, 2024

Slovensko ako proexportná ekonomika, je výrazne závislá na exporte do krajín EÚ, čo vytvára podmienky pre možné negatívne vplyvy na obchodnú bilanciu krajiny a ekonomiku ako celok.⁵⁵ V grafe 4 sme skúmali vývoj exportu s hlavnými obchodnými partnermi za obdobie posledných 5 rokov, kde smeruje export zo SR. Podľa získaných údajov prevládal vývoz najmä do Nemecka počas celého skúmaného obdobia, v objeme vyše 21 mil. eur v roku 2022 (podľa najnovších kompletných dostupných údajov), vysoko prevyšujúcom ostatné krajiny. Významným obchodným partnerom v roku 2022 bolo rovnako aj susedné Česko a to v objeme vyše 12 mil. eur. Tiež susedné Maďarsko kam smerovali vývozné aktivity v objeme takmer 9 mil. eur v roku 2022. Ďalej slovenský export smeroval v roku 2022 do Poľska v objeme takmer 8 mil. eur. A v neposlednom rade sa do Rakúska vyviezlo v roku 2022 v objeme 5,5 mil. eur a do Talianska v objeme takmer 5 mil. eur.

⁵⁵SARIO. *Služby na podporu exportu 2022*. [online]. 01.04.2022, [cit.12.02.2024]. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sites/default/files/sario-sluzby-na-podporu-exportu-2022-01-04.pdf>

Graf 4 Vývoj exportu do vybraných krajín (v mil. €, 2018 – 2022)

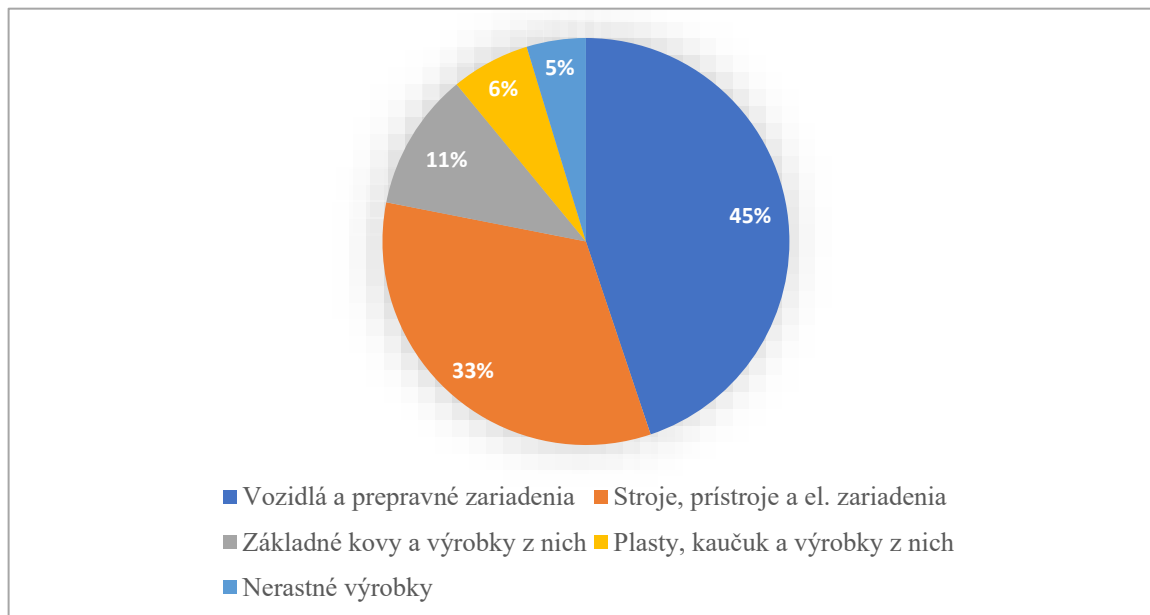

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo Štatistického úradu, 2024

Vývoj komoditnej štruktúry v roku 2023, v grafe 5, naznačuje dominantnú pozíciu vývozu kategórie vozidiel a prepravných zariadení, druhou najviac vyváženou kategóriou komodít sú stroje a elektronické zariadenia. Slovensko je závislé od vývozu, a hlavne na automobilovom priemysle. Automobilový priemysel má na Slovensku dlhú tradíciu, je najdôležitejším odvetvím a hnacou silou hospodárstva Slovenska. V súčasnosti je najvýkonnejším odvetvím z hľadiska podielu na celkovom HDP Slovenska, slovenskom exporte, ale aj z hľadiska tvorby pracovných miest. Štyria etablovaní výrobcovia automobilov, ktorí pôsobia na Slovensku (VW, KIA, Stellantis a Land Rover) a svojimi etablovanými aktivitami umožnili byť krajine medzi svetovými lídrami vo výrobe automobilov, v prepočte na počet obyvateľov.⁵⁶ Tomuto faktoru nasvedčuje aj to, že komoditná štruktúra Slovenska sa za obdobie posledných rokov výrazne nezmenila.

⁵⁶SARIO. *Sektorové a regionálne prehľady – automobilový priemysel*. [online]. 2023. [cit.01.04.2024]. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sk/investujte-na-slovensku/sektorove-regionalne-prehľady/automobilovy-priemysel>

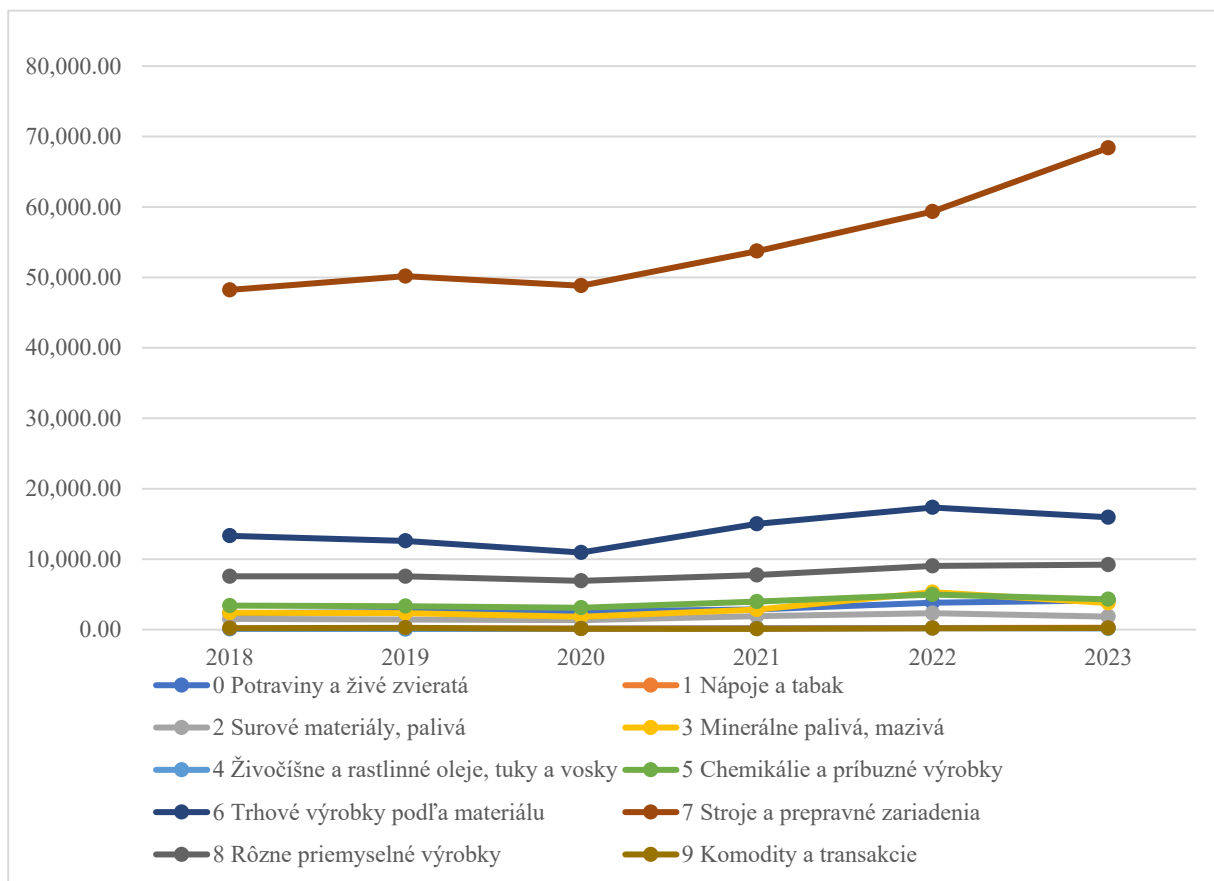
Graf 5 Komoditná štruktúra SR v roku 2023 (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Štatistického úradu SR, 2024

V grafe 6 sledujeme pokles objemu dovozu bol v roku 2023 spôsobený najmä znížením hodnoty dovozu v triede Minerálnych palív (SITC 3), ktorá zahŕňa ropu, elektrinu a zemný plyn. Objem dovozu v tejto triede sa v minulom roku medziročne znížil o viac ako 40 %. K celkovému poklesu prispel aj nižší dovoz v triede Trhových výrobkov (SITC 6), ktorá zahŕňa výrobky z odvetví, ako je kovovýroba, hutníctvo a gumárenský priemysel. Medziročne sa hodnota v tejto triede znížila o takmer 9 %. Na druhej strane, dovoz v 5 z 10 tried medziročne vzrástol, čo stlmilo celkový pokles dovozu do krajiny. Spomedzi desiatich tried v štruktúre vývozu päť z nich vykázalo v roku 2023 medziročný nárast. Najvýznamnejší vplyv na vývoj slovenského vývozu v priebehu roka mala opäť najobchodovanejšia trieda zahraničného obchodu, stroje a dopravné zariadenia, do ktorej patrí aj export automobilov. Hodnota vyvezených tovarov tejto triedy si udržala rast počas všetkých dvanástich mesiacov a za celý rok tak predstavovala medziročný nárast o 15,1 %. Išlo o najvyšší medziročný rast za uplynulých desať rokov. Podiel tejto triedy na celkovom vývoze sa tiež opäť zvýšil. Pred rokom predstavoval približne 61 %, v roku 2021 to bolo necelých 58 %, v tomto roku to však už bolo viac ako 63 %.

Graf 6 Vývoj exportu komodít podľa kategórií SITC (v mil. €, 2018-2023)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov Štatistického úradu SR, 2024

Aktuálna pozícia slovenského exportu je úzko zameraná na automobilový priemysel, podiel slovenského exportu tvorí z 60% automobilový priemysel a naňho naviazané spoločnosti, približne 90% nášho vývozu je smerovaný na Európske trhy. No podiel slovenských firiem na celkovom exporte je značne nižší ako podiel zahraničných firiem pôsobiacich na Slovensku vyvážajúcich z krajiny. Vzhľadom na závislosť Slovenska od exportu je veľmi dôležitým aspektom otvorenosť našej ekonomiky a zároveň udržanie si silnej pozície na zahraničných trhoch. Prílev zahraničného kapitálu na Slovensko prostredníctvom využitia komparatívnych výhod, tvorba pracovných miest a rovnako aj tlak na konkurencieschopnosť slovenských výrobkov a služieb sú len niektoré z pozitívnych dôsledkov proexportnej orientácie krajiny. Výrazné proexportné zameranie kľúčových svetových ekonomík (Spojené štáty, Francúzsko, Nemecko atď.) je dôkazom úspešnej implementácie exportných stratégií. Významní exportéri sa vo veľkej miere podieľajú na

tvorbe HDP Slovenska, preto je nevyhnutné, aby štátne inštitúcie podporovali domácich výrobcov v snahe presadiť sa na medzinárodných trhoch. Pre Slovensko, ako malú otvorenú ekonomiku je dôležité, aby sa zo Slovenska vyvážali tovary a služby s čo najvyššou pridanou hodnotou.⁵⁷ Slovenskí vývozcovia si často zakladajú svoje firmy v zahraničí, napríklad v susednom Česku, kvôli lepším podmienkam pre export, ako sú finančné nástroje a vývozné licencie. Je preto dôležité vytvoriť optimálne podmienky pre podnikanie na domácom trhu a podpora spolupráce medzi štátnymi inštitúciami a podnikmi, s cieľom udržať silnú pozíciu Slovenska v oblasti exportu.⁵⁸

V rebríčku najväčších slovenských exportérov sa tradične umiestňujú na prvých miestach automobilové spoločnosti, ako sú Volkswagen, Stellantis a Kia, ktoré dominujú v exporte SR. Tieto spoločnosti ale nemajú celkom domácu majiteľskú štruktúru, práve najväčším exportérom so slovenskou majiteľskou štruktúrou je obvykle spoločnosť Eset, ktorej sa medziročne podaril nárast príjmov pochádzajúcich z exportu. V roku 2022 trápili klesajúce príjmy z exportu takmer 70 % našich najväčších exportérov. Ich cieľom je dosiahnuť úroveň objemu exportovaných tovarov a služieb na úroveň pred pandémie, ideálne tieto hodnoty aj percentuálne prevýšiť.⁵⁹

3.2 Stav ekonomickej diplomacie SR vo svete

Ekonomickí diplomati sa fyzicky nachádzajú vo vyznačených krajinách, avšak pod agendu ekonomických diplomatov môžu patriť aj ostatné akreditované krajiny v danom teritóriu. V grafe 7 sledujeme stav ekonomických diplomatov vo svete v roku 2018. Z dostupných údajov je možné na mape vidieť, že obsadenie ekonomickými diplomatmi bolo omnoho nižšie v niektorých teritóriách v danom roku. V krajinách kde momentálne pôsobia dvaja ekonomickí diplomati (USA, Čína, Rusko), bol v roku 2018 prítomný len jeden.

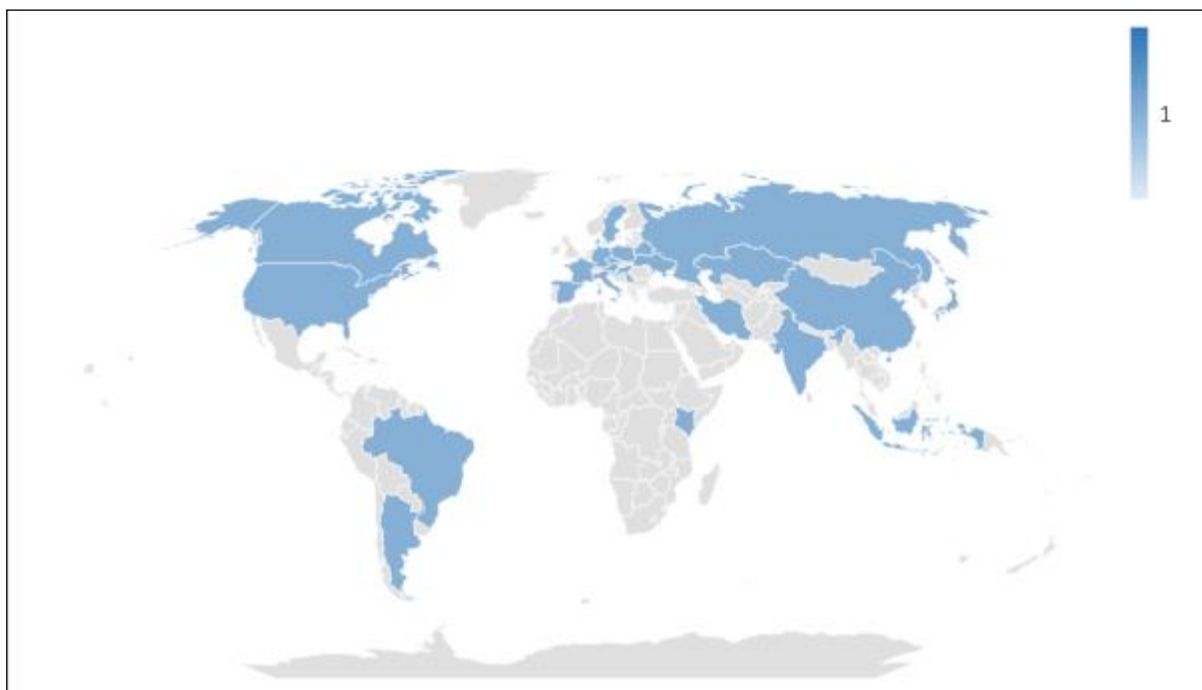
⁵⁷TREND. *Akú dôležitosť pre domácu ekonomiku má proexportné zameranie Slovenska?* [online]. 18.03.2024, [cit. 08.04.2024]. Dostupné na: https://www.trend.sk/spravy/trend-barometer-aku-dolezitost-pre-domacu-ekonomiku-ma-proexportne-zameranie-slovenska?itm_brand=trend&itm_template=search&itm_modul=articles-search-list&itm_position=10

⁵⁸ SARIO. *Služby na podporu exportu 2022*. [online]. 01.04.2022, [cit.12.01.2024]. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sites/default/files/sario-sluzby-na-podporu-exportu-2022-01-04.pdf>

⁵⁹ HRABINA, J. *Rada slovenských exportérov: Analýza najväčších exportérov na Slovensku*. [online], [cit.29.02.2024]. Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/analyza/najvacsich-exporterov-na-slovensku-trapia-klesajuce-prijmy-z-exportu/>

Niektoré teritória neboli obsadené ekonomickým diplomatom vôbec. Dôležitým faktorom je obsadenie ekonomickým diplomatom v krajinách, s ktorými malo Slovensko v tom čase aktívne partnerstvo v rámci zahraničného obchodu. K podpore vývozu zo Slovenska do daných teritórií mohla prispieť aj prítomnosť ekonomického diplomata.

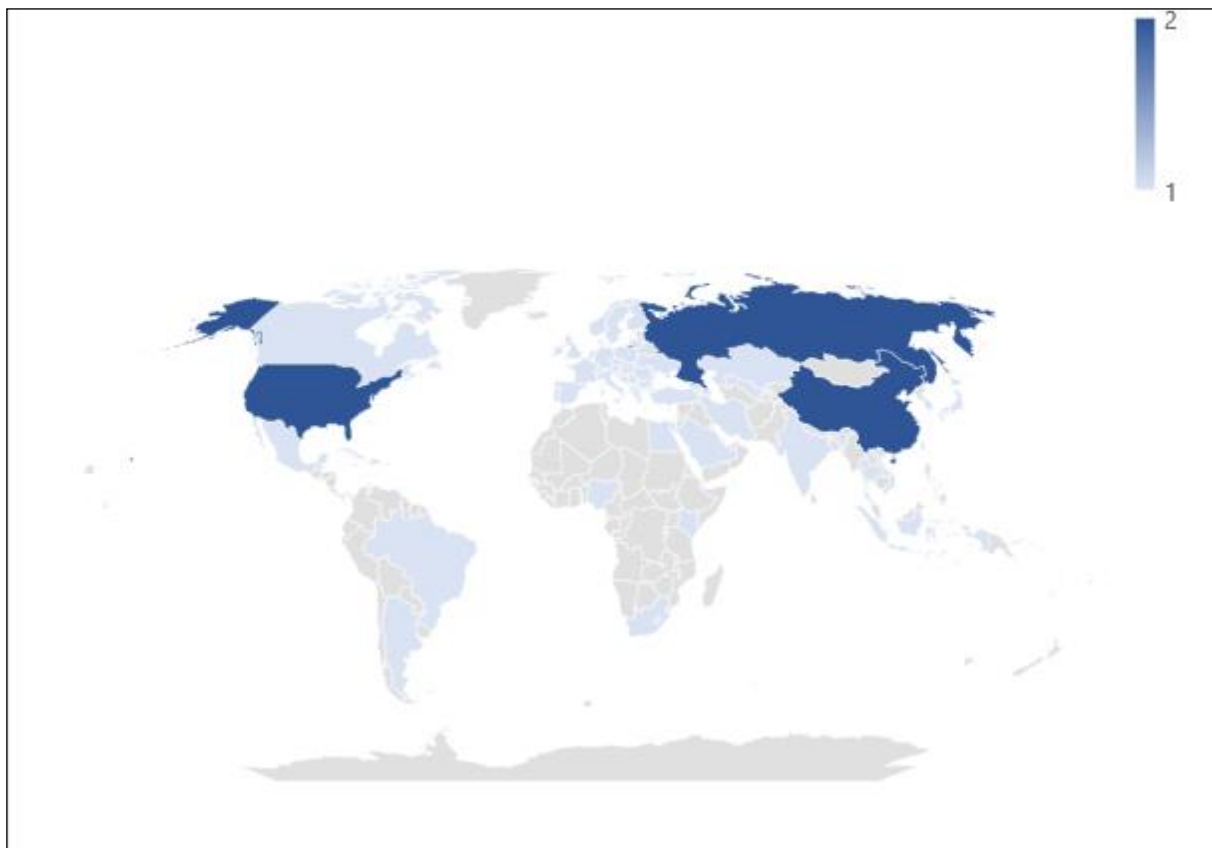
Graf 7 Prehľad ekonomických diplomatiek a diplomatov vo svete (2018)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov MZV správy o stave siete zastupiteľských úradov SR v zahraničí v roku 2018

V grafe 7 sledujeme aktuálny stav ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky vo svete na základe dostupných údajov z roku 2024. V niektorých teritóriách je zastúpenie ekonomickým diplomatom vyššie ako v iných, konkrétne v krajinách Čína, USA a Rusko sú fyzicky prítomní dvaja ekonomickí diplomati. Dôvodom vyššieho zastúpenia môže byť nielen veľkosť teritória, v ktorom sa nachádzajú, ale aj fakt, že spomenuté krajiny sú medzi svetovými lídrami najväčších ekonomík sveta a ich trhy sú omnoho väčšie v porovnaní s inými krajinami.

Graf 8 Prehľad ekonomických diplomatiek a diplomatov vo svete (2024)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov MZV, 2024. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/sk/web/sk/sluzby/podpora-podnikania/prehľad>

Na základe porovnania oboch grafov vývoja stavu ekonomických diplomatov vo svete môžeme povedať, že vplyvom zvyšovania objemu zahraničného obchodu Slovenska, rovnako aj exportu do obsadených teritórií ekonomickým diplomatom, sa zvýšil aj počet krajín, kde je fyzický prítomný ekonomický diplomat. Naznačujú tomu aj zdrojové údaje, ktoré uvádzajú, že v roku 2018 bolo ekonomickým diplomatom SR obsadených len 30 krajín, kým v roku 2024, je podľa dostupných údajov ekonomickým diplomatom obsadených už 63 krajín. Vplyvom tohto narastajúceho trendu môžeme tiež poukázať na fakt, že vo vybraných krajinách (USA, Čína a Rusko) sú aktuálne prítomní už dvaja ekonomickí diplomati.

Existuje niekoľko ďalších faktorov, ktoré môžu ovplyvniť potrebu a obsadenie ekonomického diplomata v konkrétnom teritóriu:

- Veľkosť ekonomiky
- Geopolitický význam

- Obchodné príležitosti
- Špecializácia odvetví
- Politické vzťahy
- Regionálne integrácie

Tieto faktory môžu spoločne alebo individuálne ovplyvniť rozhodnutie o obsadení ekonomického diplomata v konkrétnej krajine.⁶⁰

3.3 Prípadová štúdia

3.3.1 Mexiko

Mexiko s takmer 130 miliónmi obyvateľov, bohatou kultúrnou históriou a rozmanitosťou a bohatými prírodnými zdrojmi patrí medzi 15 najväčších ekonomík sveta a je druhou najväčšou ekonomikou v Latinskej Amerike. Krajina má silné makroekonomické inštitúcie, je otvorená obchodu a má diverzifikovanú výrobnú základňu napojenú na globálne hodnotové reťazce. V roku 2023 mexické hospodárstvo vzrástlo o 3,2 %, čo bol druhý rok po sebe, keď rast prekročil 3 %.⁶¹ Mexické hospodárstvo rástlo za posledných 10 rokov v priemere o 2,1 %, a to aj napriek zložitému medzinárodnému prostrediu v poslednom období. Sila mexického hospodárstva spočíva v zodpovednej hospodárskej, finančnej a obchodnej politike, ktorej cieľom je posilniť domáci trh. Stratégia hospodárskeho rozvoja Mexika zahŕňa napríklad posilnenie spotreby v dôsledku sociálnych programov a väčšej finančnej inklúzie, podporu súkromných investícií v strategických odvetviach, zvýšenie verejných investícií, rozšírenie obchodných vzťahov s inými krajinami na obnovu globálneho hodnotového reťazca. Mexiko, ako rozvíjajúci sa globálny hráč v ekonomike, má priame zahraničné investície vo výške 27,53 mld. EUR, čo ho radí na 19. miesto v rebríčku svetového exportu.

⁶⁰OKANO-HEIJMANS, Maaïke. *Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies*. In *The Hague Journal of Diplomacy*. [online]. 2011. s 7-36. [cit. 08.04.2024]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/233659639_Conceptualizing_Economic_DiplomacyThe_Crossroads_of_International_Relations_Economics_IPE_and_Diplomatic_Studies

⁶¹World Bank. *Mexico overview*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview#3>

Mexiko sa stáva v podstate krajinou strednej triedy, pričom 50 % jeho obyvateľov patrí do strednej triedy a 30 % do vyššej triedy.⁶²

Mexiko sa považuje za jednu z najotvorenejších ekonomík na svete s nízkymi obmedzeniami obchodu. Mexiko má prístup do 50 krajín prostredníctvom vzájomných dohôd o voľnom obchode (FTA). Dohody o voľnom obchode Mexika s Tichomorskou alianciou predstavujú 41 % HDP Latinskej Ameriky a Karibiku. Na druhej strane, dohoda o voľnom obchode Mexika s Európskou úniou predstavuje 22,9 % svetového HDP.⁶³

V súvislosti so skúmanou problematikou významu ekonomickej diplomacie pre Slovenských exportérov sme prostredníctvom štruktúrovaného rozhovoru získali informácie o teritóriu Mexika z pohľadu ekonomickej diplomacie.

Formy ekonomickej diplomacie a proexportných služieb, ktoré ekonomický diplomat v Mexiku poskytuje slovenským exportérom: aktívne vyhľadávanie potenciálnych obchodných partnerov; odporúčania prieniku na trh na základe pozorovania zahraničného trhu a rýchlo rastúcich sektorov; sprostredkovanie obchodných rokovaní G2B, B2B; organizovanie podnikateľských misií; poradenstvo o podnikateľskej legislatíve; konzultácie exportných a investičných zámerov; informácie o veľtrhoch, tendroch, exportných a investičných príležitostiach, príležitostiach v oblasti vedy, výskumu a inovácií atď.); komunikácia a spolupráca so štátnymi inštitúciami zameranými na podporu investícií a exportu; prepájanie zahraničných verejných obchodných inštitúcií a zväzov s domácimi aktérmi verejnej správy v oblasti podpory exportu a investícií.

Služby, ktoré ekonomický diplomat neposkytuje: formálne reprezentovanie slovenského exportéra v teritóriu; vstup priamo do uzatvárania obchodných alebo investičných prípadov; zodpovednosť za marketingovú stratégiu a výrobo-obchodné možnosti exportéra; zastupovanie spoločnosti pri súdnych sporoch v oblasti obchodno-právnych vzťahov; poskytovanie informácie o zahraničných firmách (o registrácii firmy, základnom imaní, vlastníkoch atď.) v prípade, keď je daná informácia v krajine spoplatnená; priamu logisticko-organizačnú podporu pri návšteve firmy v krajine záujmu - rezervácia hotela, odvoz na letisko atď.

⁶²México Relaciones Exteriores. *Overview of the Mexican economy*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na: <https://embamex.sre.gob.mx/filipinas/index.php/negocios-y-comercio/overviewmexicaneconomy>

⁶³México Relaciones Exteriores. *Overview of the Mexican economy*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na: <https://embamex.sre.gob.mx/filipinas/index.php/negocios-y-comercio/overviewmexicaneconomy>

Ďalej sme skúmali, ktoré formy ekonomickej diplomacie využívajú slovenskí exportéri najčastejšie prostredníctvom veľvyslanectva v Mexiku. Firmy najčastejšie vyhľadávajú pomoc pri nájdení vhodného obchodného partnera, alebo distribútora. A sekundárne tiež hľadajú pomoc napríklad v súvislosti s právnym poradenstvom súvisiacim s exportom do Mexika (odporúčenie vhodnej právnickej firmy) alebo finančnú výpomoc pri účasti na veľtrhu. V tomto prípade má veľvyslanectvo k dispozícii možnosť firmu podporiť prostredníctvom Projektov ekonomickej diplomacie – limitovaná forma spolufinancovania zo strany MZVEZ SR, ale iba v prípadoch, keď je veľvyslanectvo o účasti firmy na veľtrhu informovaný v dostatočnom predstihu, a zároveň iba v prípade, že sa veľtrhu zúčastnia minimálne 3 firmy. Občas tiež firmy chcú prieskum trhu, ale túto službu veľvyslanectvo v Mexiku neposkytuje, jedná sa v tomto prípade o platenú komerčnú službu. Veľvyslanectvo môže poskytnúť odporúčania a informácie o trendoch, ale nie komplexný prieskum trhu.

Pokiaľ ide o konkrétne kroky, ktoré by mohla Slovenská vláda podniknúť pre zlepšenie podpory exportných aktivít prostredníctvom ekonomickej diplomacie, sa veľvyslanectvo v Mexiku vyjadrilo nasledovne:

- Zvýšiť počet ekonomických diplomatov vo svete, bez kumulovanej funkcie, jedným zo zámerov aktuálnej vlády je túto skutočnosť zmeniť.
- Vytvoriť grantové podporné programy na podporu financovania konkrétnych exportných projektov pre jednotlivé firmy, podobným spôsobom ako to majú napr. nastavené v ČR.

Veľvyslanectvo v Mexiku nám v rámci štruktúrovaného rozhovoru poskytlo informácie o ich skúsenostiach s efektívnymi formami ekonomickej diplomacie pri podpore vývozu. Podľa skúseností ekonomickeho diplomata v Mexiku *„je to vždy veľmi individuálne, každá firma má iné potreby. Čo by som však rada zdôraznila, je po prvé, že ekonomická diplomacia je často aj o dlhodobej podpore. Napríklad tu máme aktuálne slovenskú firmu, ktorá tu tento rok bude otvárať vlastný sklad a neskôr do budúca aj fabriku. Vstupovanie danej firmy na mexický trh trvá už dva roky, poskytujeme jej priebežne potrebné informácie a networking, asistujeme v komunikácii, ktorá často nefunguje (jazykové a kultúrne bariéry, časový posun) a operácia danej firmy v Mexiku ešte ani nezačala. Po druhé, fakt, že to takto dlho trvá vyplýva aj z toho, ako funguje mexický systém a byrokracia. Iba formálne založenie*

firmy po legálnej stránke tu trvá minimálne pol roka. Na takýto komplikovaný proces je väčšina slovenských firiem, ktoré nás v priebehu posledných 4 rokov oslovi, nepripravená. Pritom Mexiko aktuálne zažíva obrovský boom v príleve firiem aj investícií zo zahraničia.“

Tiež sme skúmali koľko exportérov v súčasnosti využíva pri svojich vývozných aktivitách služby ekonomickej diplomacie pri exporte do Mexika. Odpoveď na výskumnú otázku nám poskytol ekonomický diplomat v Mexiku: „*V prvom rade je potrebné uvedomiť si, že iba malé množstvo firiem, ktoré exportujú do Mexika, kontaktujú veľvyslanectvo. Mnoho firiem je tak šikovných, že nepotrebujú pomoc veľvyslanectva a v danej krajine sa presadia bez pomoci veľvyslanectva. Nás naopak často kontaktujú firmy, ktoré reálne nemajú kapacitu sa v Mexiku presadiť, očakávajú od nás (bežne platené) služby, ktoré im my nevieme a ani nemôžeme poskytnúť, mexický trh nepoznajú, nie sú ochotní do exportu investovať a nemajú dlhodobú výdrž presadzovať sa. Napríklad nám pošlú prezentáciu firmy v slovenčine, a keď ich požiadame o preklad do španielskeho jazyka, už sa neozvú. Od augusta 2020 naše veľvyslanectvo kontaktovalo približne 60 firiem, a z toho 2 roky bola pandémia, čiže v tomto období sa firmy skôr zameriavali na to, ako prežiť, nie na to, ako expandovať do zahraničia.“*

S využitím služieb ekonomickej diplomacie (nielen v teritóriu Mexika) súvisí aj povedomie o službách ekonomickej diplomacie medzi slovenskými exportérmi pri uskutočňovaní vývozných aktivít. Ekonomický diplomat v Mexiku sa podľa ich skúseností vyjadril, že „*na základe toho s čím a ako nás firmy oslovujú, myslím si, že iba malá časť slovenských exportérov reálne vie, v čom ich ako ekonomickí diplomati vieme a môžeme podporiť, a v čom nie. Vysoké povedomie asi majú iba tie firmy, ktoré s exportom už majú skúsenosti. A taktiež sa to líši podľa teritórií. Je iné exportovať v rámci EÚ, kde majú krajiny rovnaké, alebo veľmi podobné podmienky, ako do tretích krajín. V tretích krajinách sa exportéri môžu stretávať s iným druhom prekážok, alebo vyššou intenzitou obštrukcií typu: vysoká kriminalita, väčšia byrokracia/netransparentnosť/korupcia a iné.“* Následne sme v rámci otázky zvýšenia povedomia o ekonomickej diplomacii medzi exportérmi, dali veľvyslanectvu priestor na vyjadrenie či je možné nejakými konkrétnymi krokmi toto povedomie medzi exportérmi zvýšiť: „*Určite áno. Vďaka tomu, že sme mali medzeru na trhu, mohla napríklad vzniknúť Rada slovenských exportérov. Existuje množstvo ďalších inštitúcií, ktoré poskytujú proexportné služby, a aj o ekonomickej diplomacii sa aktuálne píše v médiách celkom dosť, vid'. napr. časopis Trend. Existujú aj podcasty na danú tému, napr. ExportAir.*

Čo sa týka povedomia exportérov, asi je to skôr niečo, na čom by mali pracovať samotní exportéri. Naopak, však chcem aj vyzdvihnúť, že MZVEZ SR po pandémie spustilo viacero proexportných projektov, a niektoré z nich sa realizujú dodnes, napr.: Exportné fórum, Z regiónov do sveta, Firemné dni pre ekonomických diplomatov, Inovačné dni.“

Výsledkom nášho štruktúrovaného rozhovoru je určite poznatok, že povedomie o ekonomickej diplomacii medzi slovenskými exportérmi existuje, všetky možnosti a potrebné náležitosti pre zahájenie spolupráce s konkrétnym veľvyslanectvom sú dostupné na oficiálnej stránke MZV SR a na portáloch ostatných inštitúcií podporujúcich export a ekonomickú diplomaciu SR. Je teda v iniciatíve samotných exportérov či využijú služby ekonomickej diplomacie s cieľom podpory ich exportných aktivít do zahraničia. Proexportné projekty, ktoré sú slovenským exportérom k dispozícii, zahŕňajú viaceré formy podpory, či už stretnutia s veľvyslancom alebo videokonferencie kde exportéri majú možnosť rozšíriť svoje povedomie o posilnení konkurencieschopnosti ich tovarov a služieb na zahraničných trhoch.

3.4 Diskusia

V súvislosti s naplnením hlavného a čiastkových cieľov sme si v druhej kapitole stanovili dve hypotézy. Obe hypotézy dokážeme overiť prostredníctvom výskumných metód. Prvú hypotézu, ktorá predpokladá, že teritória obsadené ekonomickým diplomatom, sú teritória kde je export zo Slovenska najvyšší, sme overili už v prvej časti poslednej kapitoly. Teritória, do ktorých smeruje najväčší objem exportovaných tovarov a služieb sú zároveň tie, kde sa dlhodobo nachádza ekonomický diplomat. Za týchto okolností môžeme povedať, že podpora zo strany ekonomickej diplomacie v oblasti podpory exportu je zároveň súvisiaca s prítomnosťou ekonomického diplomata v krajine.

Druhá hypotéza, ktorá predpokladá, že trend zastúpenia ekonomických diplomatov zo Slovenska je zvyšujúci sa, sme počas skúmania aktuálneho stavu ekonomickej diplomacie SR vo svete, potvrdili. Tomuto trendu naznačujú aj fakty, že v roku 2018 bolo ekonomickým diplomatom obsadených len 30 krajín, v porovnaní s aktuálnym obdobím, kedy je ekonomickým diplomatom obsadených už 63 krajín.

Pre lepší rozvoj a uplatnenie ekonomickej diplomacie SR by sme mohli poskytnúť nasledovné odporúčania:

- Posilnenie koordinácie a spolupráce medzi aktérmi ekonomickej diplomacie, vrátane ministerstiev a inštitúcií, s cieľom dosiahnuť lepšiu spoluprácu a efektivitu pri využívaní zdrojov na výkon ekonomickej diplomacie.
- Využitie moderných komunikačných technológií a sociálnych médií na zlepšenie komunikácie a propagácie slovenských produktov a služieb v zahraničí prostredníctvom ekonomickej diplomacie.
- Pravidelné monitorovanie a hodnotenie účinnosti aktivít v oblasti ekonomickej diplomacie a ich prínos pre rozvoj slovenského exportu, s cieľom identifikovať oblasti, ktoré vyžadujú zlepšenie.
- Vytvorenie optimálnych podmienok pre motiváciu domácich firiem exportovať na medzinárodné trhy a podpora konkurencieschopnosti vyvážených tovarov a služieb.
- Stimulovanie vzájomnej spolupráce so susednými krajinami v oblasti ekonomickej diplomacie prostredníctvom vytvárania spoločných iniciatív a projektov na podporu obchodu a investícií v regióne.

Záver

Cieľom tejto záverečnej práce bolo preskúmať úlohu ekonomickej diplomacie pri podpore slovenského exportu. V práci sme analyzovali efektivitu súčasného úsilia v oblasti ekonomickej diplomacie, na základe získaných informácií vieme prostredníctvom dedukcie poskytnúť odporúčania na zlepšenie stratégie ekonomickej diplomacie krajiny. Pre komplexnejšiu analýzu skúmanej problematiky sme si stanovili aj čiastkové ciele, ktoré sme sa v našej práci snažili naplniť.

V úvodnej kapitole sme podrobne definovali pojem diplomacia a bližšie analyzovali rôzne druhy diplomacie, vrátane kultúrnej, športovej, environmentálnej a ekonomickej. Ďalej sme preskúmali historický vývoj diplomacie a venovali sa hlbšiemu pohľadu na ekonomickú diplomaciu z perspektívy rôznych autorov. Tiež sme si predstavili ciele ekonomickej diplomacie. Konkrétne sme sa zamerali na realizáciu týchto cieľov na makroúrovni aj mikroúrovni a identifikovali niekoľko organizačných modelov ekonomickej diplomacie, ako je integrovaný model, duálny model a model tretej agentúry. Diskutovali sme aj o postojoch autorov k týmto modelom a ich uplatniteľnosti. Okrem toho sme sa zaoberali historickým vývojom ekonomickej diplomacie na Slovensku a výzvami, ktorým čelila v obdobiach uplatňovania duálneho modelu riadenia. V kontexte témy práce sme bližšie preskúmali aj Koncepciu vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky, vrátane inštitúcií pôsobiacich v rámci tejto koncepcie.

V poslednej kapitole sme identifikovali výsledky práce. Na základe využitia komparatívnej analýzy zahraničného obchodu počas skúmaných období sme zaznamenali progres Slovenskej republiky v oblasti zahraničného obchodu a skúmali trend jeho vývoja. V súvislosti so zahraničným obchodom sme vypracovali analýzu teritoriálnej a komoditnej štruktúry SR. Pre overenie stanovených hypotéz sme využili komparáciu vývoja stavu ekonomickej diplomacie SR v domácom prostredí a vo svete.

Výsledkom práce je zhodnotenie významu ekonomickej diplomacie pre slovenských exportérov z pohľadu rozvoja zahraničného obchodu a pridanou hodnotou práce je posúdenie súčasného stavu a vývoja ekonomickej diplomacie na Slovensku a návrh odporúčaní pre jej budúce efektívne využívanie.

Zoznam použitej literatúry

1. MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*. [online], 30.8.2022. [cit.5.10.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
2. ŠTOURAČOVÁ, Judita. *Ekonomická diplomacie České republiky*. Praha : Professional Publishing, 2008. 249 s. ISBN 978-80-8694-671-9.
3. NICOLSON, H. *Diplomacy*. Oxford University Press, 1963. 268 s. ISBN 978-01-9500-256-0.
4. SATOW, E. *Satow's Guide to Diplomatic Practice*. Longman Publishing Group, 1979. 544 s. ISBN 978-05-8250-109-6.
5. KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. Simon and Schuster, 1994. 912 s. ISBN 978-06-7151-099-2
6. SMITH, D. *Major Problems in American Diplomatic History: v. 2 (College)*. 1964. ISBN 978-06-6923-077-2
7. MAGALHAES, Jose. *The Pure Concept of Diplomacy (Global Perspectives in History and Politics)*, 1988. 150 s. ISBN 978-03-1326-259-3
8. SHARP, P. *Diplomacy: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, 2009. 160 s. ISBN 978-01-9958-850-3
9. RUSIŇÁK, R. a kol. *Diplomacia - úvod do štúdia*. Bratislava: Ekonóm, 2012. 433 s. ISBN 978-80-2253-480-2
10. STRAKA, J. *Lesk a bieda diplomacie (Diplomacia staroveku a stredoveku)*. Bratislava: Inštitút verejnej diplomacie a medzinárodných vzťahov, 2009. 235 s. ISBN 978-80-9701-557-2
11. BERRIDGE, J. *Diplomacy: Theory and Practice: Fourth Edition*. Palgrave Macmillan, 2010. 299 s. ISBN 978-11-3744-551-3
12. CUMMINGS, Milton Jr. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Program on International Policy Attitudes. [online] 2003. Dostupné na: <https://www.interarts.net/descargas/interarts687.pdf>
13. PARRISH, Richard et al. *Promoting a Strategic Approach to EU Sport Diplomacy*. [online] 2022. [cit.29.10.2023]. Dostupné na:

- https://www.researchgate.net/publication/359258048_Promoting_a_Strategic_Approach_to_EU_Sport_Diplomacy
14. YOUNG, O. R. *International Governance: Protecting the Environment in a Stateless Society*. Cornell University Press, 1994. ISBN 978-08-0148-176-5
 15. WOOLCOCK, S., BAYNE, N., *The New Economic Diplomacy: Decision-Making and Negotiation in International Economic Relations*. [online] 2011. [cit.25.10.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/50432656_The_New_Economic_Diplomacy_Decision-Making_and_Negotiation_in_International_Economic_Relations
 16. STRAKA, J. *Lesk a bieda diplomacie (Diplomacia staroveku a stredoveku)*. Bratislava: Inštitút verejnej diplomacie a medzinárodných vzťahov, 2009. 235 s. ISBN 978-80-9701-557-2
 17. RANA, Kishan. *International Journal of Diplomacy and Economy, Economic diplomacy: what might best serve a developing country?*. [online] 2013. [cit. 10. 02. 2024] Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/262850388_Economic_diplomacy_what_might_best_serve_a_developing_country
 18. KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika. 4. aktualiz. a rozšř. vyd.* Praha: Ekopress, 2010, 751 s. ISBN 978-80-8692-960-6
 19. NOVOTNÝ, Adolf. *Slovník medzinárodných vzťahov*. Bratislava: Magnet Press Slovakia, 2004, 336 s. ISBN 80-8916-901-5
 20. Kubiš, Ján. *Rozhovor pre Tlačovú agentúru*, [online]. 2022. [cit.10.02.2024]. Dostupné na:<https://www.teraz.sk/slovensko/jan-kubis-v-dnesnom-svete-mi-chyba/673684-clanok.html>
 21. OKANO-HEIJMANS, Maaïke. *Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies*. In *The Hague Journal of Diplomacy*. [online]. 2011. 7-36. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/233659639_Conceptualizing_Economic_DiplomacyThe_Crossroads_of_International_Relations_Economics_IPE_and_Diplomatic_Studies

22. MZV.SR. Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030. [online]. 30.8.2022, [cit.25.10.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
23. ŠTOURAČOVÁ, Judita. *Proměny ekonomické diplomacie v ČR a ve světě*. Praha : Professional Publishing, 2012. 252 s. ISBN 978-80-7431-081-2
24. SKYLAKAKIS, T. *Economic Diplomacy: Greek Initiatives in Commerce and Conflict Prevention*. [online]. 2006. [cit.20.11.2023] Dostupné na: <https://www.wilsoncenter.org/event/economic-diplomacy-greek-initiatives-commerce-andconflict-prevention>
25. RANA, Kishan. *International Journal of Diplomacy and Economy, Economic diplomacy: what might best serve a developing country?*. [online]. 2013. [cit. 10. 02. 2024]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/262850388_Economic_diplomacy_what_might_best_serve_a_developing_country
26. CSABAY, M. - CSÉFALVAYOVÁ, K. *Reconciling Institutional Actors of Economic Diplomacy: The Case of Slovakia*. In Czech Journal of International Relations. [online]. 05.10.2022. [cit.25.11.2023]. Dostupné na: <https://doi.org/10.32422/cjir.2>
27. PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online]. 2007. s16-18. [cit.29.11.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hladanie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase
28. PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online]. 2007. s16-18. [cit.29.11.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hladanie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase
29. PAJTINKA, Erik. *Ekonomická diplomacia Slovenskej republiky. Orgány, inštitúcie a modely riadenia*. In *Ekonomická diplomacie - úloha, význam, problémy a jejich řešení*. Praha : Powerprint Praha, 2013. str. 37. ISBN 978-80-7431-126-0

30. PAJTINKA, Erik. *Ekonomická diplomacia Slovenskej republiky. Orgány, inštitúcie a modely riadenia*. In *Ekonomická diplomacie - úloha, význam, problémy a jejich řešení*. Praha : Powerprint Praha, 2013. str. 37. ISBN 978-80-7431-126-0
31. PAJTINKA, Erik. *Hospodárska diplomacia: hľadanie efektívneho modelu riadenia alebo boj o obchodných atašé?*. Mezinárodní politika. [online] 2007. s16-18. [cit. 20.01.2024] Dostupné na:
https://www.researchgate.net/publication/267789694_Hospodarska_diplomacia_hlada_nie_efektivneho_modelu_riadenia_alebo_boj_o_obchodnych_atase
32. MZV SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*, [online], 30.8.2022. [cit. 21.01.2024] Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
33. MH.SR. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov SR na obdobie 2014-2020*, [online]. 2020, [cit.12.11.2023]. Dostupné na:
<https://www.economy.gov.sk/obchod/podpora-exportu/strategia-vonkajcich-ekonomickych-vztahov-sr-na-obdobie-2014-2020?csrt=17908313266772606>
34. MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*, [online]. 30.8.2022. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
35. MH SR. Informácie o Ministerstve hospodárstva Slovenskej republiky , [online], 2016. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/ministerstvo/informacie-o-mhsr?csrt=16757370743443638922>
36. SARIO. Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu – o nás. [online], 2022. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sk/o-nas>
37. Slovenská inovačná a energetická agentúra. *O SIEA*, [online], 2020. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.siea.sk/o-siea/>
38. Slovak Business Agency. *O SBA* [online], 2014. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/o-nas>
39. MZV SR. *O ministerstve: Zriadenie, právomoci a kompetencie*. [online], 2022. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.mzv.sk/ministerstvo/o-ministerstve/zriadenie-pravomoci-a-kompetencie>

40. SAMRS. *Agentúra SAMRS*, [online], 2019. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://slovakaid.sk/samrs/>
41. MF SR. *Vizia Ministerstva financií Slovenskej republiky*, [online], 2023. [cit. 29.01.2024] Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/ministerstvo/vizia-mf-sr/>
42. EXIMBANKA SR. *O Eximbanke*. [online]. 2023. [cit. 30.01.2024] Dostupné na: <https://eximbanka.sk/o-nas/>
43. MH SR. *Stratégia vonkajších ekonomických vzťahov SR na obdobie 2014-2020*, [online]. 2020, [cit.12.11.2023]. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/obchod/podpora-exportu/strategia-vonkajších-ekonomických-vzťahov-sr-na-obdobie-2014-2020?csrc=17908313266772606>
44. MD SR. *Štatút ministerstva*, [online], 2016. [cit. 29.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo/urad-ministerstva/dokumenty/statut-ministerstva>
45. Slovakia Travel. *O Slovakia Travel*. [online], 2015. Dostupné na: <https://slovakia.travel/o-portali>
46. MIRRI SR. *Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky*. [online]. 2023. [cit. 29.01.2024]. Dostupné na: <https://mirri.gov.sk/ministerstvo/>
47. Rada slovenských exportérov. *O nás*. [online]. 2020. [cit.12.11.2023] Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/o-nas>
48. MP SR. *Úrad MPRV SR*. [online]. 2024. [cit.19.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mpsr.sk/urad-mprv-sr/5>
49. MO SR. *Informácie o Ministerstve obrany SR*. [online], 2024. [cit.27.01.2024] Dostupné na: <https://www.mosr.sk/24057-sk/ministerstvo-obrany/>
50. MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*. [online], 30.8.2022. [cit.27.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
51. MZV.SR. *Koncepcia vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022-2030*. [online]. 30.8.2022. [cit.29.01.2024]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
52. MZV.SR. *Zahraničná a Európska politika SR v roku 2023*. [online]. 2023. [cit.20.11.2023]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/zahranicna-politika>

53. MZV SR, *Ekonomická diplomacia v roku 2022*. [online]. 2022. [cit.10.11.2023].
Dostupné na: <https://www.mzv.sk/diplomacia/ekonomicka-diplomacia>
54. CSABAY, M. - CSÉFALVAYOVÁ, K. *Reconciling Institutional Actors of Economic Diplomacy: The Case of Slovakia*. In *Czech Journal of International Relations*. [online]. 05.10.2022. [cit.25.11.2023]. Dostupné na: <https://doi.org/10.32422/cjir.2>
55. EUR – lex. *Zmluvy o fungovaní Európskej únie*. [online], 2012. [cit.10.02.2024].
Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A12012E%2FTXT>
56. Rada slovenských exportérov. *Národné hodnotenie kvality exportéra*. [online]. 2023. [cit.10.02.2024]. Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/test-publik/>
57. SARIO. *Služby na podporu exportu 2022*. [online]. 01.04.2022, [cit.12.02.2024].
Dostupné na: <https://www.sario.sk/sites/default/files/sario-sluzby-na-podporu-exportu-2022-01-04.pdf>
58. SARIO. *Sektorové a regionálne prehľady – automobilový priemysel*. [online]. 2023. [cit.01.04.2024]. Dostupné na: <https://www.sario.sk/sk/investujte-na-slovensku/sektorove-regionalne-prehlady/automobilovy-priemysel>
59. TREND. *Akú dôležitosť pre domácu ekonomiku má proexportné zameranie Slovenska?* [online]. 18.03.2024, [cit. 08.04.2024]. Dostupné na: https://www.trend.sk/spravy/trend-barometer-aku-dolezitost-pre-domacu-ekonomiku-ma-proexportne-zameranie-slovenska?itm_brand=trend&itm_template=search&itm_modul=articles-search-list&itm_position=10
60. SARIO. *Služby na podporu exportu 2022*. [online]. 01.04.2022, [cit.12.01.2024].
Dostupné na: <https://www.sario.sk/sites/default/files/sario-sluzby-na-podporu-exportu-2022-01-04.pdf>
61. HRABINA, J. *Rada slovenských exportérov: Analýza najväčších exportérov na Slovensku*. [online], [cit.29.02.2024]. Dostupné na: <https://www.exporteri.sk/analyza/najvaccich-exporterov-na-slovensku-trapia-klesajuce-prijmy-z-exportu/>
62. OKANO-HEIJMANS, Maaike. *Conceptualizing Economic Diplomacy: The Crossroads of International Relations, Economics, IPE and Diplomatic Studies*. In *The*

- Hague Journal of Diplomacy*. [online]. 2011. s 7-36. [cit. 08.04.2024].
Dostupné na:
https://www.researchgate.net/publication/233659639_Conceptualizing_Economic_DiplomacyThe_Crossroads_of_International_Relations_Economics_IPE_and_Diplomatic_Studies
63. World Bank. *Mexico overview*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na:
<https://www.worldbank.org/en/country/mexico/overview#3>
64. México Relaciones Exteriores. *Overview of the Mexican economy*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na:
<https://embamex.sre.gob.mx/filipinas/index.php/negocios-y-comercio/overviewmexicaneconomy>
65. MZV SR. *Ekonomickí diplomati vo svete*. [online]. 2024, [cit.17.04.2024]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/states/economic-diplomats-list>

Prílohy

Príloha č.1: Otázky použité pre štruktúrovaný rozhovor s veľvyslanectvom